

002794305880

LTP90 T56 1994

ישראל. משרד החינוך, התרבות
תקורת המונחים

ט-11277 ת-1994

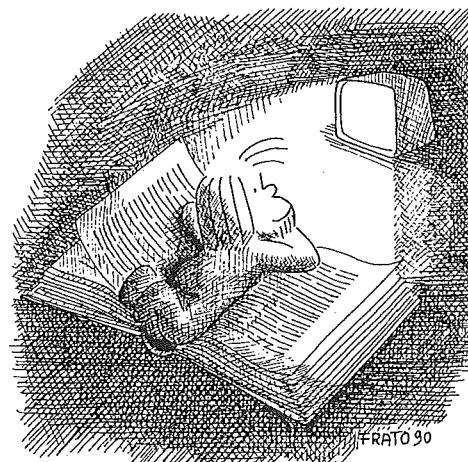
0027943-001-003

משרד החינוך התור
המנהל הון
האגף לתוכניות

תקורת המונחים

חינוך לצפייה מעריכה וביקורתית
בטלוויזיה ובקולנוע

תכנית לימודים לבית הספר היסודי הכללי

ירושלים ו

עורך החינוך והתרבות
מרכז חינוך מחוויי

ספרייה / 23785
ט-1994, מערצת
LTP 90
ט-1994, מערצת

T56 1994 Copy 4

בכתיבת פרק "השפעת הטלויזיה והקלנוו על התפתחותם של ילדים" השתתף רפי קאופמן מבית הספר לעובדי הוראה בכירים.

רוב תודות לרחל גורן, לנירה פרדקין ולשרה רביב' מחזות לחינוך לשוני בבית הספר הייסודי הממלכתי באגף לתוכניות לימודים, לעדינה ענבר שניהלה את גף רוח ויהדות באגף לתוכניות לימודים בתשנ"א ובתשנ"ב, לאלבס שניידר מהמרכזים הפדגוגיים ולאראלה מאורי ממחוז תל-אביב.

הערותיהם תרמו רבות לגיבוש התכנית.

עריכת הלשון: חסיה מגל, עטרה סמואל, נעמי פרידמן.

איורים: הדס בר יוסף

האיור בעמ' השער באדיבות:

Francesco Tonucci, Editorial Barcanova, Barcelona 1994

סדר מחשב: אוניות שירוטי מחשב בע"מ.

חברי הוועדה שהבינה את התכנית:

פרופ' יעקב מלפין (יו"ר הוועדה) – מרצה בחוג לקלנוו באוניברסיטת תל אביב.

רחל אסטרקון – תסריטאית, במאית, מרצה בחוג לקלנוו באוניברסיטת תל אביב וב"מעלה".

זרית באLIN – מורה לקלנוו במכלאת לוינסקי, החול בתשנ"ג ממ"ר תקשורת וקלנוו. אורה בז'וסף (מרכזות הוועדה) – האגף לתוכניות לימודים, משרד החינוך, התרבות והספורט, עד תשנ"ב מרכזות הוצאות לחינוך לשוני יסודי (מ"מ).

גונה חרפק – עד תשנ"ב מורה לקלנוו בבית הספר הניסויי בירושלים.

オリאל כהן – מורה ומרצה לקלנוו בבית הספר לעובדי הוראה בכירים ע"ש עמנואל יפה, ירושלים.

ץ"ר אליעזר מרפוץ – יו"ר המזכירות הפדגוגית (עד תשנ"ג) ומנהל בית הספר לעובדי הוראה בכירים בירושלים.

ץ"ר דפנה למש – מרכזות תחת הוועדה לבית הספר הייסודי. מרכזות מגמה ומרצה בכירה בבית הספר החדש לתקשורת במכלאה למינהל. מתשנ"ד – יו"ר ועדת המקצוע בהוראת תקשורת.

חאלד עזאייה – מפקח מטעם הטלויזיה החינוכית, מרכז הפרויקט בחינוך לצפיה בangstrom הערבי.

ענر פרמינגר – במאית ומרצה בחוג לקומוניקציה באוניברסיטה העברית. ארנונה פיקס – חברה בצוות לחינוך לשוני בבית הספר הייסודי הממלכתי, האגף לתוכניות לימודים, משרד החינוך, התרבות והספורט.

הLAGA קלר – מרצה לחינוך לקלנוו ולטלויזיה, אוניברסיטת תל-אביב, מדריכה ארצית בשנים תשנ"ז-תשנ"א. מראשוני המורים לקלנוו בארץ.

ץ"ר חוה מזהר – מנהלת מחלקת המחקר בטלויזיה החינוכית הישראלית ומרצה לתקשורת בחינוך באוניברסיטת בר-אילן.

תכנית זו מבוססת על ספריה של צ"ר דפנה למש, על מאמרים שכותב צ"ר אליעזר מרפוץ ועל ספרים שערכ; כמו כן מבוססת התכנית על הצעות של חברי בוועדה לצפיה ועל דיוונים שנערכו בישיבות הוועדה.

התכנית נערכה בידי אורה בז'וסף, בהשתתפותオリאל כהן, אילת כהן, צ"ר דפנה למש, יהודית מרום, ארנונה פיקס, צ"ר חוה מזהר.

משרד החינוך והתרבות

מרכז חינוך מחוזי

ספרית

רח' טרננבויסקי 73 חיפה
טל: 04-8332040, פקס: 04-8590111

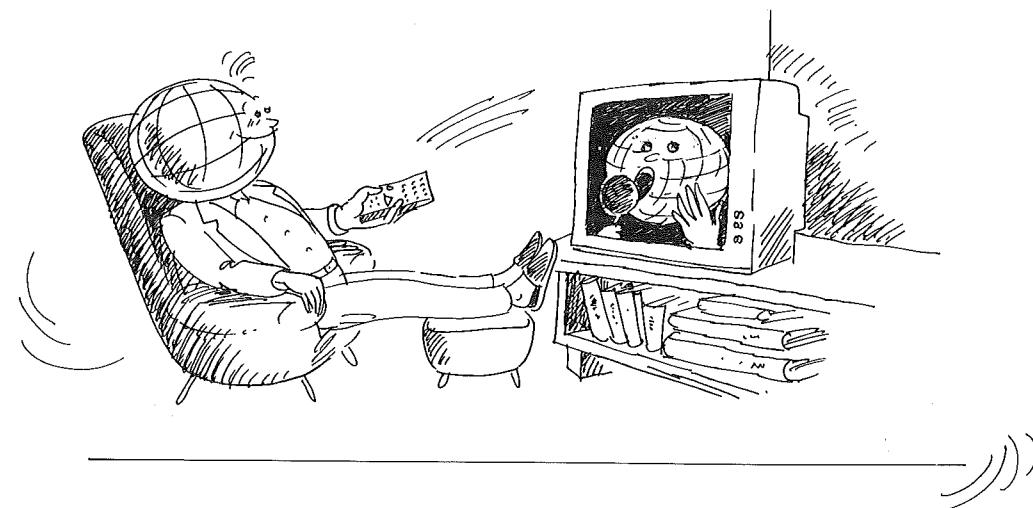
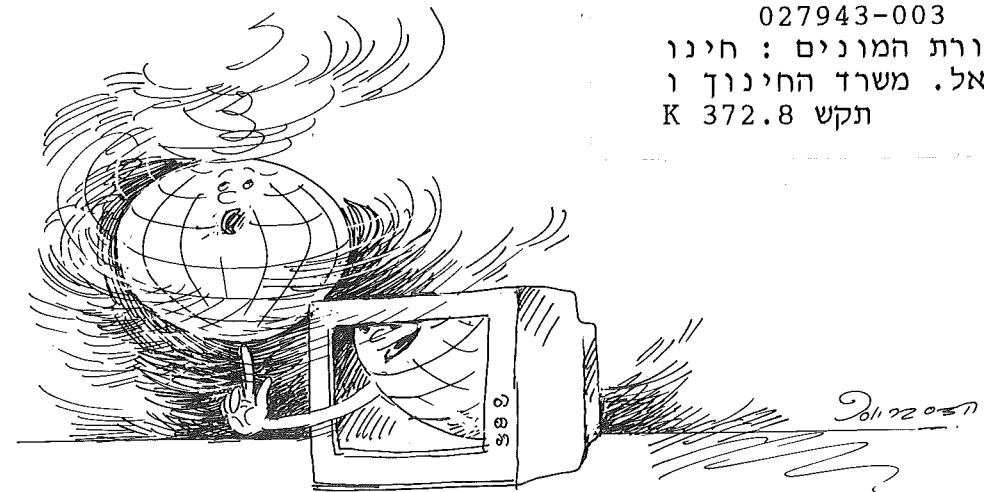

027943-003

תקורת המוניים : חינוך
ישראל. משרד החינוך ו
תקש 372.8 K

תוכן העניינים

7	הquizמה: על ייחוזו של החינוך לצריכה נארה של תקשורת המוניים
9	מבוא: על הטלוויזיה והקולנוע בחברה שבה אנו חיים
13	השפעת הטלוויזיה והקולנוע על התפתחותם של ילדים
19	על הבדלים בין קולנוע לבין טלוויזיה
22	מטרות-על בחינוך לצפייה
24	לעונות מרכזיות בחינוך לצפייה
26	קוויים לארגון התכנית ולדרבי הוראתה
30	תבניות מרכזיות בחינוך לצפייה
	1. חלוקה על פי זיאנרים
	2. נושאים מסווגים לויאנרים השונים
	פרקוט נושאים, מטרות ופעילותות לפי מיתות
32	1. מדוע ואיך אנו צופים בטלוויזיה?
33	2. סוגי תוכניות בטלוויזיה ובקולנוע (זיאנרים)
38	3. שפת הטלוויזיה והקולנוע – היכרות עם מרכיבים בסיסיים
40	4. מרכיבי החקפה
	5. השתקפות המיצאות בסרטים קולנוע ובסדרי
41	טלוויזיה וمسרים ערכיים העולים מהת
	6. סרט קולנוע (עלילתי) וدرמה טלוויזיונית
43	בհשוואה לדרמה ספרותית
	נספח 1:
47	קריטריונים לבחירת אוסף סרטים קולנוע
	נספח 2:
48	רשימהביבליוגרפיה

הקרמה:

על ייחודה של הchnוך לצריכה נוארה של תקשורת המונחים ועל אפיונים מרכזיים בו

תכניות לימודים, המיעודות להוראת תקשורת המונחים בכלל, וטלויזיה וקולנוע בפרט, פותחו ויושמו במקומות שונים בעולם המערבי. התכנית המועצת כאן אינה "גלאי" שהומצא מחדש, אלא ניסו לבצע אינטגרציה של חומר לימודי למונחים, שנשו ברוחבי העולם, תוך התאמתם לצרכים, לתכנים ולמטרות של החינוך בישראל.

מחקריהם, שנעשו במקומות שונים בעולם המערבי ועקבו אחר תכניות שונות, מוכיחים את ידי העובדים במלואה: תלמידים אכן לומדים ומיישמים מהווים למסגרת בית הספר את הקשרים שרכשו בבית הספר.

במחקריהם אלה חווים שני מצאים בקביעות:

ראשית, בהוראת כל תחום או נושא לימודי קיים יתרון משמעותי בשימוש באמצעות תקשורת מגוונת על פני שימוש במגוון אחד בלבד. כל אמצעי מאיר את העולם מנקודות מבט אחרת, מפתח כישוריים קוגניטיביים, רגשיים וחברתיים אחרים ומרחיב את אפשרותיו ההתנסותית האנושיות.

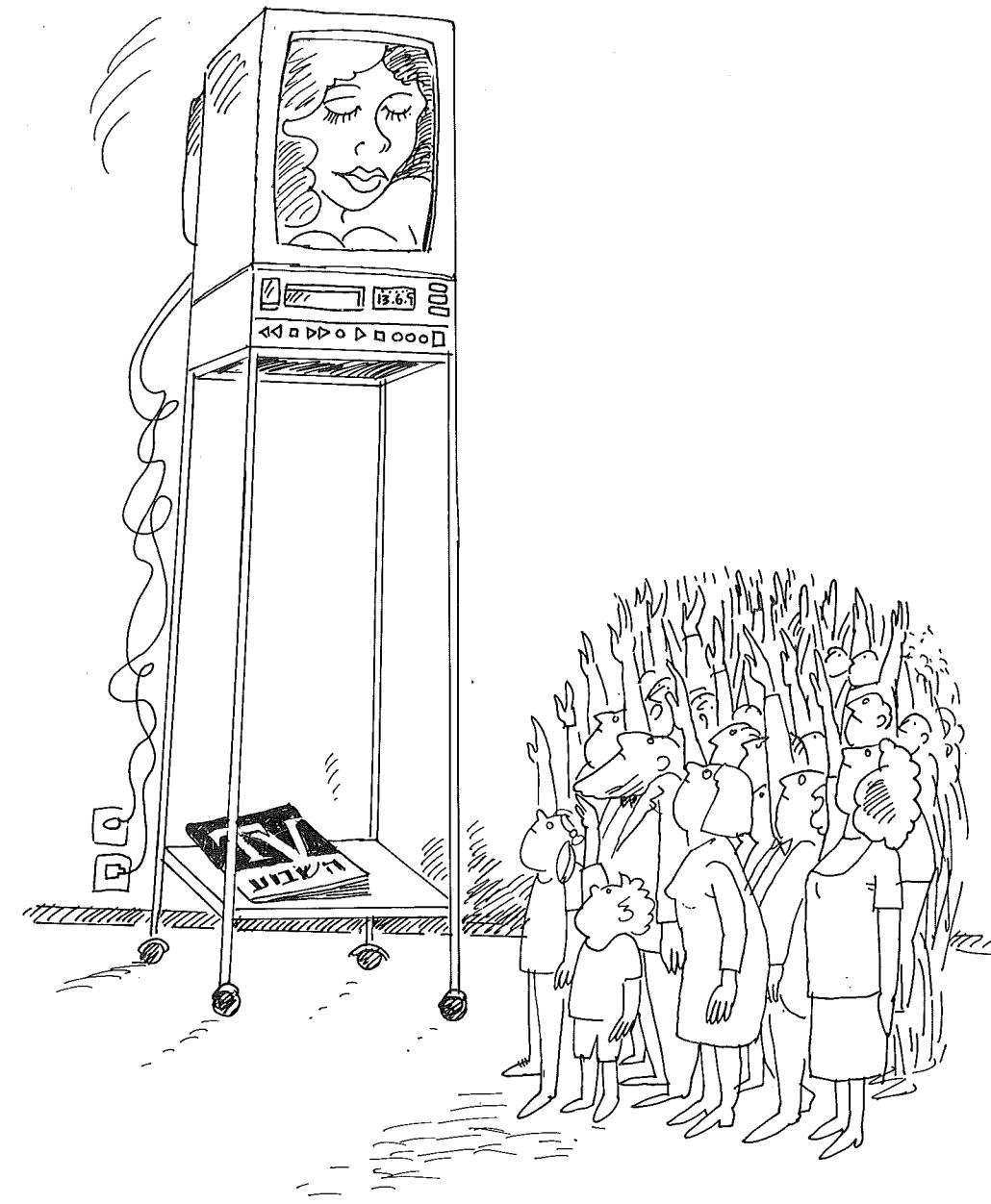
מכאן – החינוך לצפיה בטלוויזיה ובקולנוע תורם ללימוד נושאיהם אחרים.

שנייה, אין תחליף לתפקיד המורה כגורם מעורר ומائز, המכובן והמתווך בתהליכי הלמידה. העיסוק באמצעות תקשורת הוא הרפקת המשותפת למורה ולתלמידים. ייחדיו הם יגלו את המהות של אחת מן התופעות המרתקות בעולם המודרני ואת אחד מקווי הייחוז של החיים בו.

מן ראוי לציין, כי הוראת דרכים לצריכה נוארה של תקשורת המונחים בכלל, ולצפיה בפרט, שונה מהוותה מההוראת תחומי לימוד אחרים בכך שהיא מבוססת יותר על טיפול בעמדות, גישות וחרלים, ופחות על רכישת ידע עובדתי או על מיומנויות ביצוע.

החינוך לצריכת תקשורת המונחים מתבסס אפוא על ייחודה של תחום זה, שכמה מאפיינו הבולטים הם אלה:

– מביעם של תקשורת המונחים משקפים ראייה סובייקטיבית של יוצרים. לכן ראוי, שההוראה בכיתה תפח אצל התלמידים את יכולת לעמוד כסובייקטים אוטונומיים מול גירויי התקשרות. יכולת זאת תאפשר בהתייחסות מעריכה וביקורתית אל טקסטים המועברים באמצעות התקשרות. בחינוך לצפיה, בהבדל מתחומים אחרים, יש פחות מקום

מבוא: על הטלוויזיה והקולנוע בחברה שבה אנו חיים

בכיבור יש כויס הכרה רחבה בהשפעת מרחיקת הlecט של אמצעי תקשורת המודנינים על היחיד ועל החברה המודרנית. אמצעי התקשורות הם מקורות המידע המרכזיים שלנו. הם מהווים במקרים רבים מפגש ראשוני, ועתים גם יחד, עם אירועים, עם תרבותיות, עם מקצועות ועם התנהוגות. הטלוויזיה והקולנוע מהווים גם אמצעי פיזור עיקריים לחלק נכבד מהאוכלוסייה.

שעות העבודה, הלימודים והפנאי שלנו רוויות במגוון רב של מוצרים תקשורתניים: ספרים, טלוויזיה, רדיו, עיתונות, קולנוע, מחשב, שטי רוחב ואפיילו חולצות ה"יטישרטס" עם הכתובות השונות.

טלוויזיה בלבד אנו מקדישים את נתח הזמן השליyi בגודלו ביממה (אחרי עבודה או לימודים, ושינה). משך זמן הצפייה בטלוויזיה של רבים מילדינו עולה במעט על משך זמן הימצאותם במסגרת לימודים כיთיתית.

מלל אמצעי התקשורות – הטלוויזיה והקולנוע הם הרווחים ביותר אצל ילדים בגיל בית הספר הייסודי, אף מתחזות תכונות זו בחינוך לצפייה נבונה, ביקורתית ומעיריצה בטלוויזיה וגם בקולנוע. עם זאת, התכנית מתיאחסת גם לאמצעי תקשורת אחרים. אמצעי תקשורת המודנינים, ובעיקר הטלוויזיה והקולנוע, מספקים לנו מגוון רב של צרכי, כגון: הצורך בידע, בשיקות, בפרקן ממתח, בנהנה אסתטית ובקיבוש חברתי.

אמצעי התקשורות הם הצינורות הראשיים המזינים את מהפכת האינפורמציה של העידן הנוכחי ומזהים גורמים מרכזיות בתהליכי החינוך והחברות של הדור הנוכחי. הטלוויזיה, מבלי להודיע את עצמה לכך, מקנה עניות וערפיט, ויש לה חשיבות מרובה בעיצומו של האזור לעתיד במדינה דמוקרטיבית, וכמו כן אמצעי התקשורות האחרים. לפיכך החינוך לצריכה נבונה הוא בעלי מרכז אווריינות' חזותית, לאזרות דמוקרטיבית פעילה ולהתמודדות עם הלחצים ועם הדרישות של עולם המחר.

השפעותיהם הנרחבות של אמצעי תקשורת המודנינים על הפרט ועל החברה ניכרות בשלושת תחומי המפורטים להלן. שני תחומיים הראשונים עוסקים בהשפעת התכניות המוצעים באמצעות אמצעי התקשורות, והתחום השלישי עוסק יותר בהשפעת המדיניות, על פי העיקרון "המדיניות הוא המסר". עם זאת, יש לראות את התכניות ואת המדיניות במשולב כשני צדדים של אותו מטבח.

* אוריינות – Literacy. מושג זה נוצר בקשר של החינוך הלשוני וuber בחזרה גם לחברת נספחים. כאשר מדברים על "اورיאינותו" – חכוונה היא בעיקר לשלית מודעת במידות, בין מדיניות מילולי ובין במידות חזותי.

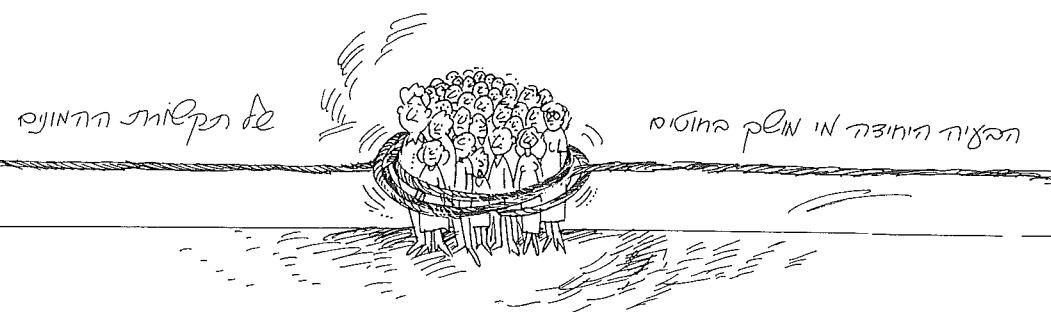
لتשובות חד-משמעות לשאלות הרבות הקשורות בצפיפות. החומר הנცפה נתון לפרשניות שונות ברמה האישית וברמה החברתית, שלפעמים הן מנוגדות זו לזו.

אמצעי התקשורות המודרניים הם אחד הביטויים העיקריים לעיקרון הדמוקרטי של חופש הביטוי המשמר לכל אדם.חוויות הלימוד של>Create אמצעי התקשורות מן הדין שתעללה בקנה אחד עם התפיסה הזאת; לכן, תהליכי ההוראה והחינוך בנושאים של>Create תקשורת-המודנינים רצוי שתבססו על תקשורת ביינאישית ועל יחס גומלין בין תלמידים, מורים והורים, ויזמו לכל המשתתפים את האפשרות להתבטא ואת התחששה שמאזינים להם בכננות*. בתהליכיים אלה פועלים בשותף מורים, תלמידים והורים, על בסיס שוויוני, תוך גילוי סובלנות וכבוד למגוון של דעתות וגישות.

התכנית המוגשת כאן מיועדת אמנים בבית הספר היסודי, אולם מרכיבים אחדים בה עשויים להתאים לקבוצות גיל נוספות.

התכנית מציעה בסיס לחשיבה ולתכנון. היא מיועדת לכובן את העשייה בתחום החינוך לצריכה נוראה של תקשורת המודנינים ולהחות אמצעי עזר בהכנות תכנית עבודה כיთיתית או בית ספרית. היא מכילה בעיקר עקרונות, מטרות, הצעות לדרכי עבודה ותכנים כלליים, אך אין בה תכנים טפциפים ממשיים.

ציבור המהנכים מוזמן לשוחח אלינו הערות והארות, וכן – דוגמאות והצעות לשימוש בתכנית זו כאמצעי בעבודתם.

* לעניין זה ישנה התייחסות מפורטת ב計劃ת הלימודים בחינוך לשוני לביה"ס היסודי (מ"מ ומ"ד), בפרקם המוקדשים להבעה ולהאזנה, ובמיוחד במדד במקורה "מעגלים של כסם וקשר", ובסרט הוויידאו המתלווה אליו, האגף לתוכניות לימודים, ירושלים, התשנ"ד.

גושא מרכזיו החוזר ונשנה בתכניות טלוויזיה ובסדרי קולנוע הוא המשפחה, ומן הרואין להקזיש לו מיליט מספר.

את ממסגרות התוכן המרכזיות בטלוויזיה כיום היא מסגרת המשפחה. טדרות קומיות, טדרות בהמשכים, טדרות לילדים, תכניות ייעוץ – רבות מלאה בוחרות להן את המשפחה ברקע לעיליה ובסוגרת להתייחסות מעוד הצופים ואף להזדחות עמה. הטלוויזיה, ממשפת את השינויים החלים בחברה, מציבה אולטרנטיבות רבות לתא המשפחתי והווידאים מחוץ חשור. אם כן, אמצעי התקשרות משפיעים לאורץ זמן על הרגלי העריכה שלנו, על התנהגותנו הפוליטית, על יחסינו עם הזולת (למשל: חיזור, אלימות) ועוד.

אך המשפחה קיימת לא רק על מסך הטלוויזיה, אלא אף – ובמיוחד – בקשר שבו צופים בה. הטלוויזיה היא עדין מזדינן משפחתי, המרכז תשומת לב ומתערב בחיי התקשות הבינאיashi. מצד אחד הטלוויזיה מתקת את בני הבית זה מזה ומהוות מקור לكونפליקטים ('הקרב על השליטה בשלטי'), אך מן הצד الآخر היא מקרבת בינהם בכך שהיא מספקת להם נושאים לשיחה, מוקדי התעניינות מושתפים, מודלים להבעת רשות.

באמצעות הטלוויזיה בני הבית מתקרבים זה לזה ב.ufיה משותפת, או מתחממים זה

מוחה על ידי בריחה למציאות המדומה הנראית על המרקע. מכיוון שהتلמידים חיים כולם בנסיבות משפחתיות כאלה או אחרות, הרי שהזדון על המשפחה בעקבות ה.ufיה בטלוויזיה הופך את העיסוק בנושא לרלוונטי במיוחד בשל התלמידים.

3. השפעת ה"שפנות" השונות של אמצעי התקשרות על התפתחות הקוגניטיבית והרגשית

כל אחד מאמצעי התקשרות יש ייחוד משלו. כל אחד מהם "معدף" סוג מידע שונים, דרכי חשיבה מסוימות וכישוריים תפיסתיים אחרים. שפת המילים, על ביטוייה בדיבור ובכתב, היא מופשטת בעיקרה. מילים הן מוסכמתות אבסטרקטיות: הן לומדים ליחסן מהמשמעות, שאינה קשורה לצורה של האותיות או לצליל שנן משמעויות. על פי מרשל מקולון ואחרים, שפה זו פיתחה בציויליזציה האנושית את החיגון הקומי, הcornologi, תפיסת "האחר". הצלופים הצעירים מתנסים במצבי תקשורת, המעוררים בהם ריגוש רב, מבלי שהם נדרשים למחיותם אמיתיות זולתם, שהרי הזולת אינו אלא דמות בטלוויזיה, תמונה בלבד, ואין לו קיום במציאות. החינוך לציפוי חייב להعبر את ההתייחסות אל הזולת, אל "האחר", מן הטלוויזיה אל החיים במציאות.

1. השפעה על ההתנהגות הכלכלית, המידית והמצטברת
אמצעי התקשרות משפיעים באורך בולט על ארגון שידר היום ועל הרגלים התנהגותיים (כגון זמני אrhoות ושינה, שעות בילוי ופעילות לפני תכנית או אחרת וכו'). בהשפעת פרסום אנו קוניים, בהשפעת האופנה המוצגת בתקשורת אנו מלבושים, אנו חסכים ב민יט כדי להתבקסנו, ידינו מחקים מעשי אלימות, מתחפשים לגיבורי סדרה אהובה ונוהרים מחוץ חשור. אם כן, אמצעי התקשרות משפיעים לאורץ זמן על הרגלי העריכה לפתרון בעיות משפחתיות, קשיים בייחסי הורים-ילדים, התמודדות עם רגשות מורכבים המשורתי: זוגות החיים ללא נישואים, משפחות חד-הוריות, משפחות מאמצאות וצדומה. כמו כן מוצגים בטלוויזיה ובcoilnu מודלים שונים של התנהגות בתחום המשפחה, דרכיהם להבעת רשות.

2. השפעה על הבניית המיצאות, על פיתוח תפיסת עולם, על גיבוש מערכת ערכאים ועל

יצירת מפנה משותף חברתי

אמצעי התקשרות, כמשמעותי, מהווים סוכני סוציאליזציה מרכזיות בחיננו. הם תורמים לעיצוב נורמות וערכדים חברתיים, לפיתוח זהות אנושית, לאומיות ומינית ולתפיסת הגדרות ה"טוב" וה"רע", ה"מותר" וה" אסור", ה"צדוק" וה"בלתי הצדוק". המסרדים התקשורתיים המועברים אלינו "טייפון טיפין", הנקלטים על ידינו בלי הרף, משפיעים علينا הן בהגדרת מושגי יסוד קיומיים, כגון: אושר, הצלחה, אידיאלים, והן בגיבוש מקומנו האישי במאפייה החברתית.

הטלוויזיה מאפשרת לנו לראות ב"זמן אמיתי" אירועים המתרחשים במקומות רחוקים, וכן היא מעצבת עולם אסוציאיציות דומה לבני עדות שונות, לשכבות חברתיות שונות, ליהודים וערבים (אנשים שאינם צופים בטלוויזיה, למשל, יהודים חרדים, אינם שותפים לאוות עולם אסוציאיציות). בארץ, שבה השוני התרבותי הוא בעל משמעות חברתית עמולה, יש חשיבות רבה לתפקידם של אמצעי התקשרות ביצירת ציבוריות חברתית על ידי עולם אסוציאיציות, המשותף לרוב האנשים, ובכל זה גם לילדיים.

עם זאת, אין להתעלם לכך, שתוך כדי בניית עולם האסוציאיציות הטלוויזיה עשויה להKENOTAO או לחזק מושגים מעוותים, דעתות קוזומות או ראייה סטריאוטיפית של קבוצות אנושיות, כגון זקנים, מיעוטים לאומיים, נשים או ילדים. אחד התפקידים המרכזים של החינוך לציפוי בפרט (ושל החינוך לציפוי תקשורת בכלל) הוא להתמודד עם העיוותים הכרופים בצריכה לא מבוקרת של אמצעי התקשרות ולפתח דרכי חשיבה והתייחסות גמישות ומורכבות.

יעוות נוסף העול להיגרם בשעות המרבות של ציפוי הילדים בטלוויזיה הוא בתחום של תפיסת "האחר". הצלופים הצעירים מתנסים במצב תקשורת, המעוררים בהם ריגוש רב, מבלי שהם נדרשים למחיותם אמיתיות זולתם, שהרי הזולת אינו אלא דמות בטלוויזיה, תמונה בלבד, ואין לו קיום במציאות. החינוך לציפוי חייב להعبر את ההתייחסות אל

השפעת הטלויזיה והקולנוע על התפתחותם של ילדים

המחקר שunner בעשור האחרון על אמצעי תקשורת המודגמים (במיוחד טלויזיה) והשפעתם על ילדים מתאפיין בחתמכזות בקשר שבין התפתחותם של ילדים ובין יכולתם להבין תכנים.

לפי תיאוריית של פסיכולוגיה התפתחותית, בשנות הלימודים בבית הספר היסודי (בגילאים 6-12 בערך), עלומם של הילדים מאורגן מסביב לבעיות הקונקרטיות של "כאן ועכשיו" ומכוונה לפיק'ך בשם "שלב האופרציות הקונקרטיות". בשלב זה הילדים מסוגלים לפתור בעיות קונקרטיות במחותן, אך מתकשים עדין בתחוםודאות עם אובייקטים או עם אירועים מופשטים. כמו כן, בשלב זה רוב הילדים רוכשים בהדרגה יכולת להבחין בין תפיסה חזותית לבין צורות אחרות של חשיבה וידע, ובמיוחד – את יכולת לעמודת תפעה חיונית עם המשמעות הסטטוטריה שמאחוריה.

בשלב זה מתחילהים הילדים להשתחרר מן התלות המוחלטת בתפיסה החושית. רוגם רוכשים עתה מושגים, ובאמצעותם הם מתייחסים אל תפעות ומראות הנගלים לעיניהם, ומסוגלים לעצם את יכולת להבחין בין תפיסה חזותית לבין צורות אחרות של חשיבה ורכישת ידע. כתוצאה מאימוץ הדוגט של חוקי השימור, ובזכות ההבנה שמניפולציות שונות באובייקטים אין משנות את מהותם, יכולים הילדים לזהות בשיטתיות ובקביפות עצמים ודמויות גם בשעה שהם מוצגים מזוויות ראייה או מזוויות צילום משתנות, או כאשר הם מופיעים על רקע המתחלף מסצינה לסצינה בסרטו הקולנוע או בתכנית הטלויזיה.

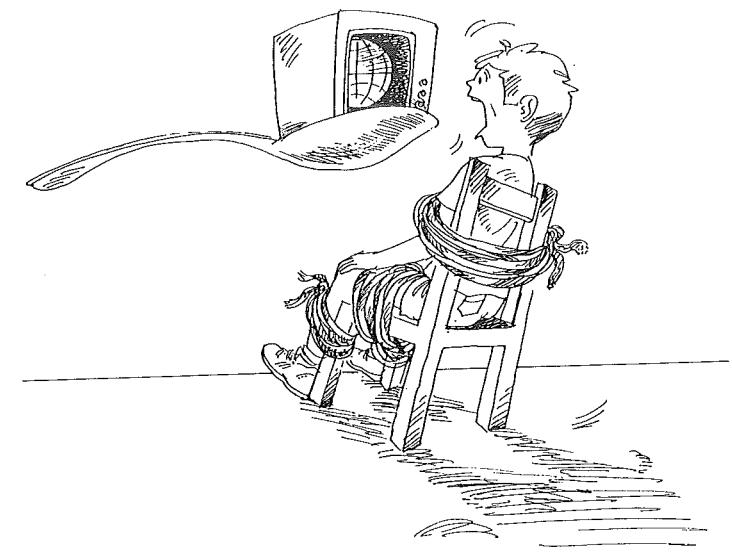
אימוץו החדרגי של עקרון ההפיקות (רוורסיביליות) מאפשר לילדים לשמור יותר ויוטר את עלילותיהם של סרטי קולנוע או של סדרות טלויזיה שלהם וראים. הילדים מסוגלים לשחזר את התחלת הסרט (או פרק קודם בסזרות טלויזיה) ולקשרו אל מה שהם רואים ברגע נתון (בחוות), הם מסוגלים גם "לנבא" סוף של סיפור תוך תהייחות להשתלשות העלילה. הילדים הצעירים יותר יתקשו לראות את השלים, ככל שעליילת הסרט מורכבת יותר או שהסדרה מורכבת יותר וכוללת דמיות רבות יותר. כשהם גדלים הם מצלחים עליהם לשחזר האירועים השונים למגמת התפתחות, שאוთה הצלחו לזהות. בדרך זו יוכל זיכר את עלילת הסרט או את סדרת הטלויזיה.

השתחרורות מן האגוננטריות, שאף היא מאפיינת את המעבר לשלב האופרציות הקונקרטיות, תאפשר לילדים להתנתק בהדרגה מנוקדות הראות האישית שלהם כדי לחווuden גם אל רגשותיהם, מניעיהם וצורךיהם של אחרים, המוצגים על המסך הגדול או הקטן.

יותר של המוח האנושי. לשט כך יש לטפח זרמי חשיבה שונות ורבות ככל האפשר במיליה שונות. עיסוק במדיה שונות וב"שפות" השונות שליהם עשוי לקלט מטרה זו. אך בעשותנו כך, יש לשකול לא רק את תרומתו של כל מדיום לשפה ולהתנהגות אלא גם את העיוותים, שעולים להיווצר על ידי כל אחד מהמדיה שאנו חשופים להם.

מבחינות השימוש בשפה, הטלויזיה והקולנוע – כל אחד מהם הוא "מדיום טוטאלי" הכול אופניות ביוטי חן של השפה המדוברת, חן של שפת הצללים והקולות וחן של השפה החוזתית על כל קשת גווניה.

אחד המקומות העיקריים לקשיים הוא האופי המיחודה של הלמידה מהטלוויזיה, אשר אינה מעודדת את פיתוח הקשר של סיפוקים, להתazor בסבלנות או להתאמץ להשיג מטרה רחוקה יותר, כפי שפותחות מיזוגיות הクリאה והכתיבה ומערכות החוראה בבית הספר המבוססת עליהם. כמו כן, הלמידה מהטלוויזיה מאופיינית ב��ויים נוספים, אשר יש בהם חיבורים ושילוקים גם יחד. הלמידה מהטלוויזיה היא בלתי היררכית. כל אחד יכול להיחשף לכל סוג תכנית ללא הגבלות במדיום עצמו. אין מסגרת כופה של מורים, של שיעורים, של בחינות או של ציונים; אין דרישות ואין ציפיות. בכלל אלה יש להתחשב בעת תכנון החוראה.

מן ראוי לחזור ולהציג כי הטלויזיה והקולנוע הם אמצעי תקשורת המקובלים ביותר על ילדים בגיל בית הספר היסודי. لكن – התכנית מתמקצת בהם – מתוך זיקה הדועה לאמצעי תקשורת אחרים ולתחומי דעת נוספים הנלמדים בבית הספר. (וראו: עמ' 7 לעיל, עמ' 24 להלן).

רחבה להבנת השפעותיהם של אמצעי תקשורת אלה על הילדים (ובמיוחד של הטלוויזיה והויזואן, המציגים כמעט בכל בית).

הנתן תכניות טלוויזיה וטרטי קולנוע בשלב האופרציות ה konkretiyot
המגבלות של ילדים בשלב האופרציות הקונקרטיות באוט לידי ביטוי לפחות ארבעה תחומים אלה:

1. **קושי בהבנת סיפור המעשה וקווי העלילה:** הילדים מתकשים לשחרר אירועים, להבין את הרצף, להבחין בין מידע מרכזי ובין מידע טפל, לקשר בין גורמים ותוצאות וצדומה.

2. **קושי בהבנת דמיות:** הילדים מתקשים להבין ולתאר דמיות. לא רק על פי הופעתן והתנהוגותן החיצונית אלא גם על פי תוכנותיהן, מניעי התנהוגותן, רגשותיהן, תכניותיהן, ההיסטוריה האישית שלהן, האוריינטציה החברתית והפוליטית שלהן, הקשרים להתנהוגותן, יחסיהן עם האחרים וצדומה.

3. **קושי בהבנת השפה הייחודית של כל אחד מאמצעי התקשורות:** הילדים מתקשים להוות ולהבין את השפעתם של קודים ומוסכמות, כגון: כתורות ומודעות בעיתון, פולטים ברדיין, זווית צילום בטלוויזיה וצדומה.

4. **קושי בהבנת הקשר שבין אמצעי תקשורת לבין המיצאות:** הילדים מתקשים לראות את המציגים הקולניים והטלוייזוניים בדרך להעברת מידע, כתוצאה של עבוזה משותפת של בעלי מקצוע, כicularה אמנויות, המכונת את ראיינו את המיצאות, אך לאו דווקא משותרת אותה, וכן הם מתקשים לראות את התקשורות בתעשייה הפעלת בהשפעת אילוצים כלכליים, חברתיים ופוליטיים.

המצאים של מחקרים רבים חוזרים ומצבעים על כך, שילדים בשלב האופרציות הקונקרטיות רוכשים כישורים מורכבים אלה בהדרגה. ב ceasefire בתכניות טלוויזיה הם עדין מתקשים בזיהוי פרטי אינפורמציה, הנחשים על ידי מבוגרים כמרכזיים להבנת העלילה. הידיעה, שבתכנית טלוויזיה או ברטט קולנוע יש סיפור מגובש, אינה מתחשרת בהכרח במוחם עם ריבוי החרחשות הנפרזות, המושכות את עיקר תשומת הלב.

בכיתה ג' בעבר מתחילה הצעפים הצעירים מלא "פערדים" ו"חללים" בתוכן, אך לעיתים קרובות הם עדין טועים זהה.

זכירת סצינות ויכולת מיוון של פרטי מידע על פי שיקולים של עיקר וטפל משתפרות אמנים עם הגיל, אך גם ילדים בכיתה ג' עשויים עדין להפיק מתכניות טלוויזיה משמעותיות שונות לגמרי מאלו שማפיקים ילדים מבוגרים יותר. זה קורה בגל התמקדות בפרטם משניים ובגל קושי לשער מניעים וסיבות לפעולה. רק בכיתה ח' מבינים ילדים רבים,

הkolonu וטלוייזיה, יותר מכל אמצעי התקשורות האחרים, מתחאים אףו לדרבי התפיסה ולדרבי החשיבה של ילדים בגיל בית הספר הייסודי. לטלוויזיה כוח משיכה שאין לו מתחרים. הקונקרטיות של המציגים פונה ישירות לכלה המתפתחת של הילד והילד. ואכן, מכל מגוון אמצעי התקשורות העומדים לרשותם של ילדים בגיל הזה, הטלוויזיה היא המועד על ידם. בדרך כלל, רוב הילדים רוכשים שליטה בסיסית במימוניות הקראיה והכתיבה בכינות ג'יז', אינם בגיל זה הצפיה בטלוויזיה ובקולנוע המשודר דרכה כבר מושתתת על ניסיון של 7-8 שנים הנאה בלתי מחייבת. רוב הילדים בישראל מבליט מול המruk לפחות אותו זמן שמתאים בין פותלי בית הספר, ואילו העיסוק שלהם בהזנה לדין או בקריאה חופשית מצומצם בהרבה, ביחס לשנים הראשונות של בית הספר הייסודי, אשר עזין אין הם שלוטים בקריאה.

הציפייה מזוונה עם העברת זמן לא מאץ, עם סיפוק רגעי, עם התנטקות מהמציאות הסובבת על אילוץ ודרישותיה. הלמזה מהטלוייזיה אינה כרוכה ברגע עם מבוגר ביקורתו בנסיבות מחייתם של שיעורי בית ושל צוינים. ידע קודם או כישורים ייחודיים אינם נדרש כדי להפיק הנאה מהתכנית. יתרה מזאת: הטלוויזיה פותחת לצופים הצעריים אשנב לעולם הרחב ול"סודותיהם האפלים" של המבוגרים השולטים בו: מין, מוצאה, מלחמות, תאונות, אסונות טבעי ונסיבות. (ונשים אלה הוסתרו לרוב ילדים בתקופה הטרום-טלוייזיונית). במקביל, באמצעות תכניות אלה מספקים הילדים את טקנותם על ידי חיפוי למקרים, לנסיבות, למוקומות ולעלילות רבות ומגוונות*. עוז לפני ילדים מסווגים לקרוא, הם יכולים להכיר באמצעות הטלוויזיה תופעות אמנותיות, כמו סיפור מעשה ועלילה, יצוב דמיות, קונפליקטים, הומו ועוד. למעשה הטלוויזיה ממלאת במידה רבה תפקידים, שmailto השיפור העממי עד לדורות האחרונים. ניתן למצוא קווים מסווגים למעשייה עממית, לסרט אנימציה (כמו "צבי הינגינה") ולסדרה בלשית (כמו "מג'ייר").

לאור כל זאת, מן הרואי לתת את הדעת לכך, כי מחקרים הנעשים ברוחבי העולם חוזרים ומהזקים את הטענה, כי אפיונו של שלב האופרציות הקונקרטיות באים לידי ביטוי גם במפגש של הילדים עם אמצעי התקשורות בכלל ועם הטלוויזיה בפרט. עם זאת, ההכרה, שילדים קולטים מסרים קולניים וטלוייזיונים בדרך שונה מזו של המבוגרים, ולפיכך גם מושפעים באופן שונה ממכנים וממודלים לחיקוי ולהפנמה, היא בעלת משמעות

* לפיקרים שערך רפי קאופמן במסגרת בית הספר לעובדי הוראה בכירים על שם עמנואל יפה מתרבר, כי צפיה בתכניות מבוגרים שכיחה בכך כל תלמידים בני שכבות חברתיות חלשות, הכאים מכתבים שבהם אין המלצה ואין חעה של החורים לצפיה בתכניות מתחימות. ילדים מהמעמד הבינוני רואים יותר תכניות העשרה, המייעדו להם, ואילו ילדים משבבות חברתיות חלשות צופים יותר (עם החורים) בתכניות מבוגרים, שכן ברובן דלות מבחינה תוכניתית ואמנותית. בעניין זה – עיין בספר אבן הילדיות, מאת ניל פוסטמן, ספריית פועלם.

היליזיט הם אוכלוסייה ברמת סיכון גבוה יותר להשפעות שליליות. איזה היבולות להבחין בין מזויות לדמיון עלולה להביא לידיים לתהנתנות מסווגות כלפי עצםם בלבד. הקושי להבין מנייעם להתנהגות יכול לעודד הסקת מסקנות מוטעות לגבי מוסריוותה של התנהגות. קשיים בהבנת העליה פוגעים ביכולתם של הייליזיט להסיק את מוסר ההשכל הנדרש.

הסכנות שבסכיפה בטלוייה ובקולנוו קשורות גם לאפשרות של צפיה פטיבית. תקלוננו והטלוייה מאפשרים, בכל גיל כמעט, קליטה, המענייקה טיפול מיידי, גם ללא פעילות מכובנת של הצופה ולא צורך ללמידה ולרכוש מימוניות רבות. אולם העפיה אפסיבית מוגDOT לטיפוח צופה אוטונומי המעריך ומברך את תוכני צפיתו, וזאת, מכיוון שהשפעת הטלויזיה על הילדים, והיכולת שלהם לרכוש כישורי צפיה פעילה ומיקורטית אוטונומת לא רק בגורמים התפתחותיים אלא גם בגורמים אישיים (כגון: סף הגירוי, רמת זהירות והאגרטיה, ניסיון החיים) וגם בגורמים **סוציאו-כלכליים** כדוגמת השכלה חיננסת של החורים, אזור מגוריהם, רקע תרבותי. במקרים רבים התברר, כי מורים הוריהם עשויים לסייע בהבנת הנזפה על ידי עידוד השיחה וההתבטאות בעקבות העפיה כך על ידי טיפוח כישוריים לפתרון בעיות. مكان הצורך לפתח אסטרטגיות מיוחדות לטיפוח צפיה נבונה, לעודד ילדים לשאול שאלות, המתעוררות באופן ספונטני, ולסייע לפיתוח היכישורים החיווניים להבנה מתקדמת יותר של המטריטים שהם חשובים להם. כל אלה יכולים לתזוז באופן ממשועורי בין הצופה ובין המדויים.

העיסוק בטלוויזיה בתחומי בית הספר עשוי לקרב את בית הספר לחוי הילזם ולהשתתית את ההוראה על עולם האסוציאציות שלהם, וגם זאת – בזמן עיסוק חינוכי במקול של נושאים ובעיות בעלי חשיבות מרכזית בחברה. סרטי טלוויזיה וקולנוע עשויים אף בזמן דיוון בנושאים אינטגרטיביים, כי הטלוויזיה היא מטבח אינטגרטיבית – משלבת מציאות ודמיון, מלל, צליל, תנועה ותמונה. הטלוויזיה גם מזמנת אפשרויות להבראת גושגים בתחוםים שונים, כגון: משפחה, חברה, ארץ ועם, בעלי חיים. היא יוצרת ירויים להרחבות התרבותניות בתחוםים ובנושאים שונים: ספרים, פוליטיקה, תרבויות אמניות, גיאוגרפיה, טבע ומדע, ספורט ומידע על ילדים אחרים ושונים. על אף טבעו החקראי והמודמן של ידע זה, הרי בזכות אופיו החוויתי ולבשו האמנתי הוא עשוי להשיקל טוב מידע הנרכש באורח שיטתי אך באמצעות מושכים חזות. על ידי דיוון לסרטים קולנוע ובתכניות טלוויזיה אפשר, למשל, לפתח רגשיות להציג טריואוטיפית מענות של דמיונות ושל תכנים ולסייע בכך בטיפול בעמדות מורכבות וחשיבה רב-גמדית.

ההינוך לצפיה מעריפה חייב לעסוק גם בבעיות אישיות, חברתיות וערכיות הנובעות מה美德ים עצמוו, כמו בעיות עקרוניות הכרוכות בתקשות המונים (ובמיוחד בטלוויזיה) לחברת דמוקרטית. הכוונה היא לעסוק בעיות כגון אלה:

שםlijim בקולנו או בטלוייזיה מייצגים משמעות אחרות, ישירה פחות, וגם אז, עדין
איו תפיסתם זהה לו של מבוגרים.

אופיה המיחוד של הטלויזיה – הזרחת אנשים, מקומות וזמן ומתירה פערים בין מניעים, בין דרכי התנהגות והשלכותיהם – מחייב את הצופים לפרש אירועים והתנהוגות על בסיס של רמזים מורכבים, של מסרים סמליים ושל טכניקות אודיו-ויזואליות. הזרפה המזומן מקיים מהנתונים וממשלים פערים בעיליה. לדוגמה: היכולת להבין, שהעברת תמונה מן הפנים של יلد אחד לחברו עשויה להביע את יחסם החברים ביניהם, היא בעלייה חשיבות מכרעת להבנת טקסט. כך גם בכל הנוגע להכרת טכניקות כמו הילוך איטי באמצעות הראש, הילוך חזור כביטוי לראייה מחודשת של אותו אירוע, "פֶלְשָׁפֵק" כביטוי לשחזר אירען מן העבר וצדומה. אמצעים כאלה הם מהותיים להבנת משמעויות בתכנית טלוויזיה או בסרט קולנוע.

כל שילזים מתבגרים, כך נוטים הם לתאר דמיות פחות על פי מאפייניהם החיצוניים
ויותר על פי מאפייניהם הפנימיים, כగון מניעין לעניות ותוכנות אופיון. בעוד שבדרך
כל תלמידי כיתות ב' עדין מרבים להיעזר בתיאורים פיזיים, הרי בכיתות ה' התיאורים
הפנימיים הם הדומיננטיים אצל תלמידים רבים. יחד עם זאת, תלמידי כיתה ג' מבינים רק
כמהicit מחרזים למניע התנהגות ורק בשלב האופרציות הפורמליות (מגיל 12 ואילך),
הם מסוגלים להבין מניעים לעומקם. החשתחרות ההזרgotית מהאגונטיריות, המאפיינת
את הילוז, והלמידה מתוך יחס-גומלין עם הסובבים יוצרות בצויפים העצירים מודעות
לכך שיש הרבה נקודות מבט אפשריות, ושהדעת האישית של כל אחד ואחת מהם אינה
בהתרכז נכונה תמיד ובכל מצב. כך גם נוצרת אפשרות "להיכנס לנעלי האח'" ולהושע
אמפתיה למצוין

כמו כן, ככל שלדים מתבגרים, כך הם מסוגלים להבחין טוב יותר בין מעניות לבין דמיון בטלויזיה ובcoilנוו, בעוד שছצעריים נוטים לקבל את כל הדמיות כמעניות. בין תחילת בית הספר היסודי לבני כיתה ג' החל עלייה משמעותית בהבנת עניין זה. למשל: בעוד טוני מ"מי הבוס" הוא לא "אדם אמיתי", שאפשר לפגש ברחוב, הוא מתנהג כמו חלק מהאנשים האמיתיים שאנו מכירים. עד כמה הוא נתפס כדמות למשהו אמיתי, זה תלוי בחתנסויות שלנו ובתפישתנו אותו כסטריאוטיפ. כזכור, טוני מעוצב כדמות "גברית" מאוד בהתנהגותו ובתחומי התעניינותו, אולם מתרfnס כ"ὔוזר-בית", שמאצלים מואוד בתפקידו).

חברת המגבילות ההתפתחות והאישיות בחינוך לצפיה

הჩקרה, שילדיים קולטים מסרים טלויזיוניים בדרך שונה מזו של מבוגרים ושלפיכך הם מושפעים אחרת מתכנים וממודלים לחיקוי ולהפנה, היא בעלת משמעות רבה להבנת השפעותיה הנרחבות של הטלויזיה על ילדים. בגלל טיפולם של תהליכי הקלייטה וההבנה,

על הבדלים בין קולנוע לבין טלוויזיה

בסעיפים רבים במסמך זה מדובר על טלוויזיה ועל קולנוע בשינה אחת, תוך הבלטת היסודות החזומים ביניהם. מן הרואוי לייחד משפטים אחדים לדיוון קצר בכמה מן הבדלים בין הקולנוע לבין הטלוויזיה.

הבדלים בין השניים אינם חדים וחד-משמעותיים, ואף על פי כן הם קיימים במידה כזו שאין להעתלם מהם. עם זאת, הבדלים אלה נתונים לשינויים מתמידים, ואחד הביטויים לכך הוא שהטלוויזיה הולכת ומשית מדיות להקרנת סרטים קולנוע, אם במסגרת השידורים של רשות השידור ואם במסגרת תחנות כבלים או מכשיר וידיאו ביתי. באורח פרודוקטלי – דזוקא תופעה זו מבלייטה את הבדלים בין השניים, כפיוורט להלן.

בשונה מטלוויזיה, נטפס כאן הקולנוע כמדוים אמנוטי בעיקרו. בהתאם לכך ייערך מבחור הסרטים ותגבור הפעילות הדיזקטית, במטרה לטפח צרבי קולנוע אגניות. לעומת זאת בכל הנוגע לטלוויזיה המטרה היא לסייע לתלמידים לצורך באורח פעיל ומבוקר את המזואי בלוח המשדרים.

כאשר מדברים על קולנוע מתוכונים לכמה היבטים: לסוג מסוים של **תנאי צפיה**, זהינו צפיה המתרחשת באולם מיוחד המיועד לכך, על מסך גודל בחשכה, וכן לסוג מסוים של **ז'אנר אמנוטי** (או ליאנרים אחדים הקורובים זה לזה), הכול סרטים, העורכים ביחסות-צפיה, שאורכו בדרך כלל כ-90 דקות ולפעמים יותר, וההקרנה נעשית מסרט פילם (ולא מסרט וידיאו כמו בטלוויזיה). ואילו **בטלוויזיה** – לעומת זאת הקולנוע –anno צופים **בבית**, בדרך כלל בחזרה המגורים ולפעמים בחודים אחרים, חילקMSGת החיים בבית ובמשפחה. כמו כן הטלוויזיה, יותר מאשר הקולנוע, מפגישה אותנו עם מגוון רחב של **ז'אנרים** – חדשות, ספורט, ריאיונות, משחקים ועשועונים, סרטים טבע ומדע, סדרות דרמתיות וקומדיות ועוד.

טלוויזיה מקרינה כאמור גם סרטים – **סרטים קולנוע**, שנעשו בfilms ו עברו הסבה לוידיאו, אך גם סרטים, שנערכו מראש כדי להקרינים בטלוויזיה.

גם הצלפים שאינם מיוםנים חיים, כי הסרטים מהסוג הראשון מאבדים משהו בעת ההקרינה בטלוויזיה וזאת מכמה סיבות: **הפריים*** של הסרטים בסרט קולנוע שונה ב.TODO מחרפאים בטלוויזיה, ולכן חלק מהפרטים, שהיו הסרט הקולנוע המקורי, אינם "ונכנסים" למשך של הטלוויזיה בגלל הפורמת השונה של הסרט בfilms ובגלל הבדלים ברייזולציה. גם אקרים (מסך) גדול של טלוויזיה ביתית אינו מגע בדרך כלל לאודיו של

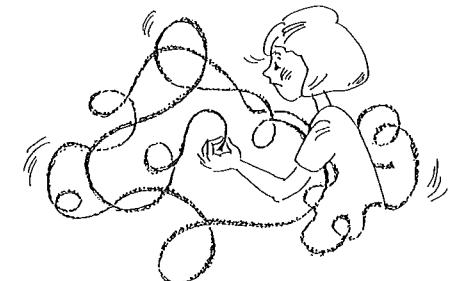
* פריים – חמסגרת התוחמת את גבולות התמונה המועלמת.

הבחנה בין עובדות לבין פירושן, בין עובדה לבין דעה; בעיות של **סובייקטיביות** ואובייקטיביות בהצגת נושאיהם ועובדות; חופש הביטוי; ניגוד בין הצורך לצור עניין אצל הצלפים לבין הצורך להציג אמת עובדתית, שהיא לעיתים משעמתה; פרטומת ותעומלה והשפעותיהן האפשרות על הצלפים ועל לוח המשדרים. בעיות אלה יש לעסוק, כמובן, עם תלמידים בני כל גיל שהוא בדרך המתאימה ליכולתם.

על צורכי אוכלוסיות ספציפיות

אחד מיתרונותיו של החינוך לצפיה הוא יכולתו להתמודד עם צורכיין של אוכלוסיות ספציפיות. ניסיון החוראה בתכניות לטיפול באמצעות הקולנוע ותכניות ניסיוניות לצריכה ביקורתנית בטלוויזיה*, מוכחים, כי תלמידים רבים מגלים את עצם וחושפים את עולם הפנימי באמצעות שפות אלטרנטטיביות אלו. העיסוק בשפה הוייזואלית של הטלוויזיה במסגרת בית הספר מගשר בעבר תלמידים מתקשים על הפער בין התרבות המוכרת להם ובין התרבות הבית ספרית המקובל. כמו כן, הפניה אליהם באמצעות המזויות החזותי מאפשרת לרבים מהם להשתלב במרחב הפעילות הלימודיות בבית הספר. בדרך זו החינוך לצפיה מתרום מעבר לתחומו הוא.

אוכלוסיות הילדים בוגר הערב במדינת ישראל יש צרכים ייחודיים משליהם. הטלוויזיה מהוות עבורם מפגש עם החברה היהודית בישראל על ערבית ותרבות, עם השפה העברית, עם נקודת המבט היישראלית להחשי יהודים-ערבים ועוד. באמצעות הטלוויזיה הם אף חשופים למקורות מידע, תרבות וbijdror של המדינות השכנות, ואלה תורמים את חלקם לפיתוח הזהות האישית והלאומית שלהם. חינוך לצפיה מהוות ייחודיות להתמודד עם נושאים מרכזיים אלה.

... את הוליה איז דיל... איז איז...

* ראו קלר, בביבליוגרפיה בעמ' 48-49.

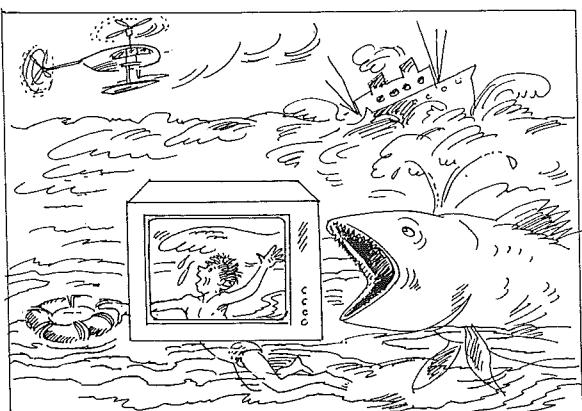
** ראו למש, בביבליוגרפיה בעמ' 48.

הבדל נוסף נובע מミזת הheiשענות על המרפיב החוזתי בפתח. גם הטלויזיה וגם הקולנוע מתבססים על מרכיבים שונים: חזותיים, מילוליים ושמיעתיים. בהשוואה למגון הזרנרים של מושדי הטלויזיה, הקולנוע מבלייט יותר את המרפיב החוזתי. הטלויזיה לאachaת "מרמה" בויזואליות שלא ומעבירה מסרים בעיקר באמצעות ורבליים, למשל בתכניות ריאיון, בעוד שבקולנוע יש שאיפה להתבסס בעיקר על אמצעים חזותיים – וכי שציוון לעיל – תנאי הצפיה מאפשרים לצופה לקלוט מסרים חזותיים ולהציג עליהם מזיהה מרבית.

כדי לחת את הדעת גם לתופעה נוספת הקשורה בתנאי הצפיה: בעוד שבקולנוע אנו צופים לרוב בסרט אחד שנמשך כשעה וחצי, הרי בטלויזיה אנו צופים בדרך כלל במשך שעתיים של תכניות שונות, שככל אחת נמשכת פחותה משעה ולעתים קרובות עשרים דקות עד חצי ساعה. הצופה יכול לנوع כרצונו בין העروצים השונים. לוח המשדרים בטלויזיה מטיר علينا תכניות שונות ומגוונות בזו אחר זו, כגון: חדשות, משחק טלויזיה, קומדיה, דרמה, ריאיונות, וביניהם פרסומות או תשדרי שירות. אחת התוצאות האפשריות של חסיפה למגוון רחב של תכניות שונות ביחסית צפיה אחת היא טשטוש התוכן והמסר של כל אחת מהן על ידי התכנית "הסמכות" לה. כל תכנית מתחרה על תשומת לבו של הצופה ועשוייה לנטרל או לטשטש את הגירויים שפכו מן התכניות הסמכות.

התוצאה מכל אלה מומלץ לעשות כל מאמץ כדי להציג את התלמידים עט הקולנוע האמנוטי בORITY, בתנאי צפיה אופטימליים. דהיינו: נוסף על צפיה בסרטי קולנוע באמצעות וידאו, יש לעשות כל מאמץ כדי שהם יצפו בסרטי קולנוע באולם המיעדים לכך. ראוי להיעזר עד כמה שאפשר בסינימטקים וב'מועדוני הסרט הטוב'.

קריטריונים לבחירת סרטי קולנוע לצפיה מודרנת, המלווה בפעולות, מוצעים להלן בעמ' 45.

mas'ak באלם קולנוע.* משום כך הצופים בטלויזיה מבחינים בעיקר בתכניות גדולות, ואילו פרטיהם קטנים, העשויים להיות בעלי חשיבות רבה למשך של התמונה, הולכים לאיבוד או מטשטשים בעת החקינה בטלויזיה.

גם בסרטים מהסוג الآخر – אלה הנעים במיוחד לשם הקרנה בטלויזיה – אפשר להבחין בהבדלים לעומת סרטי קולנוע. ראשית, הם לרוב קצרים מסרטי קולנוע. בהשוואה לסרטי הקולנוע סרטי הטלויזיה מצומצמים מבחינת היקף התמונה ועומקה. מס'ק הקולנוע מאפשר לחת תמונה בעלת היקף רחוב של צילומי נוף. בקולנוע אפשר להראות סצינות המוניות על רקע נוף רחוב, ועל רקע סצינה המונית אפשר להבליט דמיות של אנשים בודדים. כל זה קשה מאוד לבצע בטלויזיה.

המרכיבים שצינו לעיל עשויים להתבצע בהבדלים בין קולנוע ובין טלויזיה גם מבחינת המבנים הרטוריים השכיחים, וזאת מפני שהקולנוע, לעומת הטלויזיה, מאפשר ייחוזות מע' יותר גזירות ומורכבות מבחינת המקום, הזמן, זווית הצילום, הצלמות והנוסאה. משום בכך הקולנוע מאפשר, יותר מהטלוויזיה, עיצוב רב-plexים ומשמעויות.

עד כאן דבר על כמה ההבדלים טכניים בין הקולנוע ובין הטלויזיה. להלן ידוע על ההבדלים פסיכולוגיים וחברתיים ביניהם, ההבדלים הנובעים מן השוני הטכני ומתרבתיים ביחסים הדומים שבין הצופים לנצלפה. אחד ההבדלים הבולטים כרונ' בתנאי הצפיה: בעוד הצפיה בטלויזיה היא התරחשות בנלית, הרי הצפיה בקולנוע היא אירוע חגיגי יותר, הכולל יציאה מהבית על כל הכרונ' בה: הכנסות מראש, לבוש, הופעה. בהליך לקולנוע יש לרוב אקט של בחירה מותך היצע רחוב הצפיה בטלויזיה – במרחביה המקרים – היא פעילותמושפעת מעיצם קיומו של מכשיר טלויזיה בבית, ורק מעטים מבין הצופים טורחים לבוחר אורך מכון מותך היצע הקיים.

הצפיה בטלויזיה נעשית במסגרת החיים בבית על כל הכרונ' בכך: שכנים נוכנים, טלפון מצלע, ארוחה מתבשלת, ילדים מבקשים טיפול ותשומת לב, מכונית הכביסה פועלת ועוד. لكن הגירויים השופעים מהסרט המקורי בטלויזיה עשויים להיבלע בהשפעות הסביבתיות ולאבד מכך ומחפשתם על הצופים. ואילו הצפיה בקולנוע נעשית מחוץ לבית, תוך ניתוק מרבי מאירועי החיים השוטפים. תנאי צפיה אלה מעניקים בולטות מברעת לגירויים השופעים מהסרט המקורי: מס'ק גודל, חשכה, רמקולים מכינויים שונים ובצד מוחלט מגירויי הסביבה, כל אלה יוצרים מצב המאפשר לצופים רמת התמיסות גבוהה מאוד לתהיליך הקליטה של הסרט המקורי וקליטה אופטימלית של הסרט על כל מרכיבו. אפשר להבחין בפרטים קטנים, בדקויות של מבע, יש אפשרות להתייחס למסרים מעודנים ומורכבים יותר מאשר בעת הצפיה בטלויזיה. אך בקולנוע ההיבט האמנוטי של המבע יכול לבוא לידי ביטוי ומיושן רב-plex יותר מאשר בטלויזיה.

* נכן למציאות של שנת התשנין.

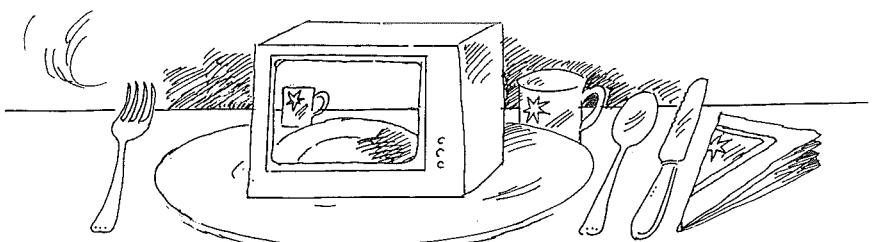
מטרות-על בחינוך לצפייה

לאור האמור בפרק הקודמים של תכנית הלימודים מטרות העל של התכנית בצפיה יהיו כדלהלן:

כדי להשיג מטרות אלה מוצעים לחן עקרונות, רעיונות, דרכים ותכנים בחוראה על-פי התכנית (עמ' 22-29), וכן הצעות פירוט אופרטיבי של מטרות העל (עמ' 30-44).

מן הרואין להציג דברים אלה:

- א. כדי למשם מטרות אלה יש לפתח בתלמידים את כישורי התקשרות הבין-אישית בשפה המילולית בעל פה ובכתב על פי התכנית בחינוך לשוני לבית הספר היסודי*.
- ב. כמו כן יש לשלב עד כמה שאפשר את הפעילות של החינוך לצפייה עם פעילותם בתחום אחרים (למשל: פעילותם הקשורות בחינוך לשוני, בספרות, במדעים, באמנות, במוסיקה ועוד).

1. לפתח בתלמידים פישוריהם שונים הזרושים לשטח צרכנות פעילה, נבונה, סלקטיבית ומעריכה של אמצעי התקשרות, ובמיוחד טלוויזיה וקולנוע.

הכישורים הדורשים הם:

א. מודעות ליחסים החדדיים שבין המיציאות הריאליות שבהם החיים התלמידים לבין עולם התקשרות – במיוחד הטלוויזיה והקולנוע – הסובב אותם.

ב. שליטה גוברת והולכת בשפות המדיה הוויזואליות – הקולנוע והטלוויזיה – על מרכיביהם השונים: החזותי, הצלילי והמילולי, והבנת היחסים החדדיים בין מרכיבים אלה (כל זה לצורך הפגת המסתורין האופף את המדיה האלה).

ג. שימוש במידיות החזותי לצורך עשייה יצירתיות תוך הסתייעות במרכיבים של תמונה, של צליל ושל מלל.

ד. שימוש במידיות החזותי (בקולנוע ובטלוויזיה) לשם הרחבת והעמקת של ידע והשכללה ולשם הבנה טוביה יותר של התלמידים את עצם ואת זולתם.

ה. הסתייעות במידיה לשם המשגה יעילה וგמישה בתחום החברתי ופיתוח כושר התמודדות עם סטריאוטיפים והטויות הכרוכים בצריכת המדיה.

ו. הבנת ה"שפה" החזותית תוך השוואתה עם "שפה" מילולית.

2. להפgleש את התלמידים עם מיטב היצירה האמנויות, הקולנועית והטלוויזיונית, במגוון של תכניות, זיאנים, וסגנונות המתאימים לגילם.

מטרות המפגש הן:

א. פיתוח נכונות ויכולת להכיר ולהבין צורות ותכניות חזותיים, ולהתמודד עמם.

ב. העמקת התנהלה מהפגש עם צורות ותכניות חזותיים.

ג. סיוע בעידון החוש האסתטי של התלמידים.

3. לסייע בימוש מטרות חינוך בליות בעוזרת המדיום הקולנועי והטלוויזיה: להעשיר את העולם הרוחני והתרבותי של התלמידים ולפתח בהם כישורים בתחוםים שונים ומגוונים.

א. ברמה האישית: בתחום הדמיון, החשיבה, הרגש וההתנהגות,

ב. ברמה החברותית-ערכית: בתחום האזרחות במדינה דמוקרטית.

מטרות אלה מתאימות לכל רמות הגיל, אך בבית הספר היסודי ינתן להן ביטוי מיוחד החולם את צורכי התלמידים, את יכולתם ואת תחומי התעניינותם.

* "פירוט תוכנית הלימודים", האגן לתוכניות לימודים, משרד החינוך ותרבות, לביה"ס היסודי (עמ' וממ"ד), חצאת מעלות, התשמ"ו.

רעיון מרביזום בחונך לעציבה

סעיף זה מתמקד בחיבטים ריעוניים עקרוניים שבתכנית.

- הטלוויזיה והקולנוע כאמצעים שם בעת ובונה אחת גם משקפים את המיציאות וגם משפיעים עליה

מצד אחד, אמצעי התקשורות משקפים את המיציאות, ומצד אחר, הם יוצרים מיציאות בפני עצמה. רצוי שהתלמידים יכירו את עקרונות הבחירה (סלקציה) של קטעי המציאות ואת דרכי הרכבתם (קומפוזיציה) לכדי מיציאות חדשות. עקרונות אלה הם מהותו של המדיום הקולנועי והטלוויזיה. על התלמידים להכיר גם את החטיה ועיות המציאות, הנउצות במחותם של מדיה אלה, הטיה הנובעת משני העקרונות הנ"ל ומוגדים נוספים.

- הטלוויזיה והקולנוע ככלי, ביטוי אידיאולוגיים-ערכיים הממלאים תפקיד חשוב בהבניהם תפיסת העולם של היציפים

הטלוויזיה, הקולנוע ושאר אמצעי התקשורות מעוגנים בתרבויות, באידיאולוגיה ובתפיסת העולם של החברה, שבה הם מתקיימים ומתפקדים. לפיכך העיסוק בהם מחייב התבמודזות עם שאלות ערכיות מהותיות.

רשות השידור בארץ מתפקדת בתקן חוק רשות השידור, המגדיר את תפקידה התרבותיים והחברתיים ומTEL עליה בין היתר את התפקיד לנתת ביטוי לדת ולמסורת, ולשקף תרבויות עדות ומיוטים. לעומת זאת – ערוץ מסחרי (כמו ערוץ השני במדינת ישראל) משקף מערכות כלכליות ושיקולים כספיים בבחירה תכניות, הפונות למוכנה משותף רחב ככל האפשר. פעילותו של ערוץ מסחרי מבוססת על פרטומת, וכן משמשת הטלוויזיה לא רק מקדם מכירות ל מוצרים שונים אלא גם למושגי יסוד ולהטפיסט עולם. הטלוויזיה מגדרה עברינו מושגי יסוד, כגון: הצלחה, יופי, מעמד חברתי וכדומה; בהציגן קומדיות, למשל, הפורחות על סטריאוטיפים חברתיים מוכרים ומקציניות אותן, היא אמנם מעלה על פנינו חיק, אך באותה עת עצם הצפיה בהם גם מקבעת בנו את הסטריאוטיפים.

- הטלוויזיה והקולנוע כמדיה בעלי שפה יהודית (השונה מן השפה המילולית הכתובה והמדוברת ומשפטות אחרות)

אמצעי התקשורות דוברים שפות שונות וייחודיות. כדי להכירן צריך לבחין את הדקדוק והחוקיות של כל שפה, את הטכנולוגיה שהשפה נוערת בה ואת התרומה הייחודית של השפה לתהליכי לימוד, חשיבה, הבנה, הרגשה וביטוי יצירתי. בהקשר זהמן הרואין למדו לא רק על הדומה והשונה שבין שפות הטלוויזיה והקולנוע לבין השפה המילולית אלא גם להשנות בין בין אמצעי תקשורת ואמצעים אמנותיים אחרים (כגון תיאטרון, מחול, מוסיקה, ספרות, ציור).

4. השימוש באמצעות התקשורות לשיפור לצרכים בסיסיים

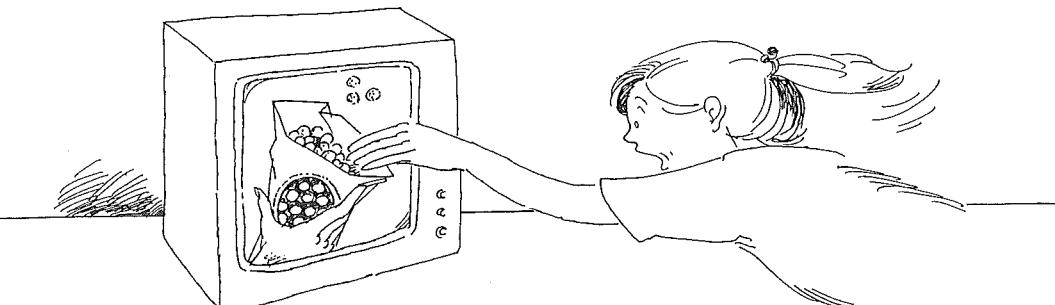
יש LICOR אצל הלומדים מודעות לצרכים, שאמצעי התקשורות מלאים עבורנו (צרכים שמצוינו לעיל), ולחשייבות ההקשר (הkontext), שבו אנו צריכים אותם, תוך עמידה על הדומה והשונה בין הטלוויזיה ובין הקולנוע בעניין זה.

5. הטלוויזיה – כמשלימה את התקשורות הבין-אישית וכמנוגנת לה

לצד אמצעי תקשורת אחרים, כדאי לעמוד על חשיבותה של הטלוויזיה למערכות יחסית אנוש בעידן המודרני: מצד אחד, הטלוויזיה מספקת גושאים לשיחה בכיתה וברחוב ומרקבת אותנו לאנשים בחברתנו הקרובה (חברים ה知己 ייחד במשחק כדורגל; ילדים ה知己ים עם החורים בתכנית "למברגרס") וכן לגיבורים נערצים, שבפועל אין לנו קשר אליהם. אך מצד אחר, באותה עת היא מסייעת לנו להתרחק מהסובבים אותנו, להתנתק מעניות חברתיות ולהשתגרר עם עצמנו. הטכנולוגיה המתקדמת עשויה לאפשר לנו יותר ויותר קשר אינטראקטיבי עם הטלוויזיה. באמצעות "שלטי" נוכל לתת משוב מיידי לתהנתן הטלוויזיה: תגבה לסקר, השתתפות בחידון, משחק מחשב המשולב עם מסך טלוויזיה, קניות דרך מחשב-טלוויזיה, וכן עורך אישי, למשל, בניית עיתון אישי לפי תחומי עניין.

6. הצורך בצריכה לבונה וביקורתית

אמצעי התקשורות אינם טובים או רעים במוחותם – הם כלים אשר נתונים לנו, ואנו יכולים לעשות בהם שימוש טוב או רע. כדי להשתמש בהם בדרך טובה רצוי שכרני התקשורות יהיו פעילים וביקורתיים, כך שיוכלו להשפיע על המדיום ולשלוט בו ולא רק להיות מושפעים ממנו או נשלטים על ידו. הцеורה הבונן וחביבותי יודע לחיות בעולם של תקשורת ולהושף לתפקיד היבט בעולם המיציאות.

כאמור, יחד עם גישה אינטגרטיבית למדיה השונים ראוי להציג את הכרת השפה האודיו-ויזואלית ואת האורייניות החזותית, וזאת שני טעמים: ראשית, עיקר הכריכה התקשורתיות בגיל בית הספר היסודי ממוקדת בטלוויזיה, ושנית, השימוש בלשון הכתובה והמודברת נרכש בנסיבות לימוד אחרות, המושרשת היבר במסורת העובדה בבית הספר.

3. פיתוח ספרלי של הנושאים המרכזיים

הנושאים המרכזיים בתכנית חס :

- א. מודעות להרגלי הצפיה ולבשמעותם בחיי הפרט וחברה
- ב. היכרות עם זיאנרים שונים
- ג. הבנת ערכים הקשורים בצפיה
- ד. היכרות ראשונית עם שפת המדינום.

התכניתتطל בנושאים המרכזיים באופן ספרלי, והתלמידים יתמודדו עם הנושאים המרכזיים שבתכנית ברמות ובהקשדים שונים. הנחת היסוד היא שעם התרחבות מעגל התעניינות של התלמידים, פיתוח כלי למידה והצברות ידע, יפיקו המשתתפים בתכנית הבנה מחדשת של נושאים חורומים, שנלמדו בשנים קודמות, ויכולו לראות מנקודות מבט נוספות. חזיניות של אמצעי התקשורות, הבאה לידי ביטוי בין השאר בגין התכנים, וכן החתענויות השונה של התלמידים ויכולתם השכלית המפותחת בגיליהם השונים, כל אלה מאפשרות עוסוק בנושא חזרה ללא חשש שהחזרה תהיה מיותרת או משעמתה.

4. שילוב של לימודי עיוני עם התנסות מעשית

מועע לשלב את הנושאים העיוניים עם התנסות המعيشית בשימוש בשפות התקשורות השונות הן לצורך יצירה עצמית והן לצורך הבנת המדינום. כשם שלימוד הקריאה מלווה בלמידה הכתיבה, כך לימוד כל שפה תקשורתית אחרת מזמן עוסוק ביצירת מסרים ולא רק בפענוחם ובחבונם. גם בני ספר אשר אין בראשותם ציוד משוכל יכול להקנות לתלמידיהם כישורים יצירתיים בסיסיים באמצעות ציוד פשוט.

בהתאם לאמור לעיל, רצוי שכל יחידת לימוד תהיה מורכבת מיסודות אלה:

א. התנסות ביצפיה מודרנת: צפיה במגוון רחב של סרטים קולנוע ותכניות טלוויזיה בעלי איכות אסתטית ובאיכות טלוויזיה בזיאנרים שונים. **יחידת ההתייחסות הדידקטית** תהיה יחידה שלמה (קצרה או ארוכה), פרק בסדרה (או סצינה או כל מרכיב בדף), בהתאם למטרות הספציפיות של ההוראה.

יש להבטיח **תנאי צפיה נאותים**: מן הרואוי להקצתו את הזמן הדורש לשם צפיה ולשם ערך דיוון או פעילות אחרת, שיתקיימו בסיכון לצפיה כהכנה לצפיה או בעקבותיה. כמו כן כדאי לדאוג לסידורי צפיה נאותים, שימלאו אחר שני תנאים:

קוויים לארגון התוכנית ולדרבי הוראתה
סעיף זה מתמקד בהיבטים דידקטיים של התוכנית.

1. התלמידים – נקודת מוצא לפעילויות הלימודית

בכל הפעילויות רצוי לצאת מעולם החוויות של התלמידים, כך שהפעילויות יהיה לוונטיית חן לצורכי המשתנים והן לשימושם הנעים באמצעותם. הידברות כנה ושוויונית של המורה עם התלמידים מהוות גם היא תנאי יסודי להצלחת התוכנית, שכן בולדיה אין אפשרות לפתח אצל התלמידים מודעות אמיתיות לעצם כרצני תקשורת.

רצוי לפתח את העיסוק בנושא זה ב"סקר צפיה" של התלמידים בכיתה, כדי שהלימוד יתבסס, כאמור, על התנסויותיהם וחוויותיהם האישיות. היכרות האוזנת והבלתי אמצעית שלהם עם אמצעי התקשורות עשויה לעורר אצל תלמידים מרמות שונות מעורבות, עניין וחרgestת נוחות בתהליך הלמידה.

czפיה בטלוויזיה תהיה ממוקצת במה שמצוין בלוח המסדרים ובמה שאחוב על התלמידים. גם אם בחירת התלמידים אינה מקובלת על המורה מסיבה זו או אחרת, רצוי להימנע במידת האפשר מקביעות ערכיות נחרצות. במקום זה רצוי לתת לתלמידים עצם כלים להערכת ולהנבוננות בתקינות ובתכניות. במקרה, יש להכיר בחשיבותם של האספקטים החוויתיים והרגשיים הכרוכים ביצירת אמצעי תקשורת, לכבד אותם ולאפשר להם לבוא לידי ביטוי בכל שלבי הלימוד.

2. טיפוח אורייניות חזותית תוך ראייה משלבת של אמצעי תקשורת שונים
אמצעי התקשורות השונים מזינים זה את זה ומשפיעים זה על קיומו ואופיו של זה. מושגי יסוד בהבנת טקסט מילולי – כגון: מציאות ודמיון, גיבורים, עלילה ונקודת ראות – עשויים לסייע גם בהבנת סרט קולנוע או תוכנית טלוויזיה. הוראה השוואתית – המשווה זה עם זה מידע שונים – יכולה לאפשר ראייה כולנית של תפוקדים בחוינו ולפתח מודעות לסוגנון, לטכניקות ולהטויות של כל אחד מהם.

לכן, בבד עם ההתמקדות בטלוויזיה ובקולנוע תהיה התייחסות לאמצעי התקשורות האחרים. ההתייחסות מתבטה בשאיפה להבליט ולהבין את יחסם הגומלין בין אמצעי התקשורות השונים ובהתמצאות מנויות של כל אמצעי ואמצעי במנוף. עיקרונו זה נובע מההכרה, שיצירת אמצעי התקשורות היא מרכיבת ומשולבת. אנו נוערים בעיתון כדי לברר מתי משודרת התוכנית בטלוויזיה; קוראים ספר בעקבות סדרה אהובה בטלוויזיה; צופים בסדרה בעקבות קריאה בספר; מאזינים לרדיו בעת ארוחות צהרים והכנות לשיעורי בית וכדומה.

רצוי לעורך תכנית עבودה, שתתבסס על שני היבטים אלה במשולב, ובכל צפיה ודיון יש לעסוק בקשר שבין צורה ותוכן. (דוגמא לנושא משולב: איך בעיה מסוימת משתקפת בזיאנרים שונים של אותו מדיום, למשל: עירית השוואת בין סטריאוטיפים בפרסומת, בסרטים מצוירים, בקומדיה סיטואציונית, בסרטי קולנוע.)

בכל שגילם של הילדיים נמוך, כך מתקשים הם לנתק את תוכן המשדרים מן האפיונים ומדריכי העיצוב. לכן, בכל שימוש יש לאפשר להם קוזם כל לבטא את יחסם ורגשותיהם לתוכן, ורק אחר כך לדון את דרכי העיצוב ועל עניינים כורנאים. התמקדות ישירה בצדדים כורנאים לא תוכל לגייס אצל הילדיים מוטיבציה לדיוון או עניין בו.

כמו כן, בכל השלבים יש להקנות מקום לדיוון בפעוללים ובדריכים הטעניים להציג ממצבים מסווגנים או מורכבים ונדרירים. ילדים יודעים בגין רך מאד, מהורייהם ומחבריהם, ש"זה רק כאילו". הם להוטים לדעת: "או איך עושים את זה?", ואנו כמחנכים חייבים לספק טקנות זו ולהזין אותה.

ג. שילוב של תכנון שיטתי ותכנים מודרניים

לצד טיפול שיטתי ומבנה בנושאים ובתכנים יש לאפשר גם התייחסות לנושאים ולתכנים מודרניים. הכוונה לאותם מקרים, שאמצעי התקורת – ובעיקר הטלוויזיה והקולנוע – נתנו ביטוי לארועים או לנושאים בעלי חשיבות אטם לחברה הרחבה ואס לילדים בכיתה – החל באירוע ההיסטורי או אקטואלי (כמו ביקור אישיות ממורינה ערבית, המלחמה במפרץ, אירוע ביטחוני, חתימת הסכם השלום) ועד אירוע בינלאומי, כגון צורגל, צורטל או הופעת אמן אחד.

כמו כן יש לתת את הדעת לתוכניות, למשדרים ולסרטים קולנוע, שהקנתם מהוות אירוע בפני עצמו אטם בזכות האסתטי או האקטואלי ואט הווות לתרומות להוראת תחומי לימוד שונים בבית הספר (כגון גיאוגרפיה, טבע, היסטוריה). גם סרט דרמטי, סרט קלסי או דוקודרמה, שהם בעלי ערך מיוחד, הם בבחינת נושא מודמן, שיכדי לנצלו לשם טיפול הצפיה.

בעיתות מצוקה ומשבר (כמו מלחמה או פיגוע חבלני) ממלאים אמצעי התקורת, והטלוויזיה בפרט, תפkeit מיעוד לחברה מולה ולילדיות שבה, ויש להקיזש לכך תשומת לב מיוחדת.

1. **תנאים פיזיים הולמים** – מבחינת תנאי היישבה, התאורה, האוורור, גודל התמונה וכו'.

2. **סיטואציה טبيعית**, הקרובה ללימוד היומיומי של הכתה. יציאה מחוץ לבית הספר, לאולם קולנוע, עשויה אמנים להיות אירוע חגיגי וחוויתי, אולם אין היא מאפשרת לקיים פעילות בסיטואציה כיתתית אינטימית, הדורשת לצורך עיבוד חינוכי שלחוויות הצפיה.

ב. **הבעה, רפיית ידע ופיתוח הבנה**: מתן ביטוי לחוויות, שהתעוררו בעקבות הצפיה בסרט הקולנוע או בתכנית הטלוויזיה; פיתוח מודעות ליחסים הוגמلين המורכבים שבין הצופה לנצפה ובין הנצפה למציאות הריאלית של חיינו; הכרה והבנה של יסודות המדויקים.

1. **התיחסות לתכנים הגלויים והסתומים** שבסרט הקולנוע ובתכנית הטלוויזיה.

2. **הכרת ה"לשון" החזותית וזיקותיה** למזהה האחרים הקשורים בה, כגון: צליל ומיל.

ג. **עשיה ויצירה**: היכרות עם תהליכי היצירה והחפקה של סרטים ומשדרי טלוויזיה והתנסות בהם בפועל בהתאם לאמצים העומדים לרשות הכתה. הכוונה לפעלויות כוון אלה: צילום, הכנת סרט אנימציה קצר, עירית תമונות ברצף, הכנות פסקול לרעף תמונות, תכנון וביצוע ריאיון, הכנת סרט ויזאו קצר או מהזרת חדשות.

5. **קשרים בין טלוויזיה וקולנוע לבין מדיה אחרים**

הכוונה לקשרים עם ספרות, תיאטרון, מוסיקה, ציור, לא רק כמקורות לאופטציה אלא גם לצורך ראיית יסודות רטוריים המשותפים לקולנוע ולטלוויזיה עם כל אחד מן התחומיים הניל (נזכיר כאן יסודות כגון עימות, הנגדה, מונטאז') וכן לצורך הבלטת הייחודי לכל מדיום. (רצו, למשל, לעורך השוואת בין ספר לבן עיבודו בטלוויזיה, בקולנוע, בתסכית רדיו ובהצגת תיאטרון).

6. **תיכון ומדיום כשני היבטים בתכנית**

חינוך לצפיה במסגרת בית הספר יש להבחן בין שתי נקודות מוצא (או שני סוגים מטרות):

א. כאשר המטרה מעוגנת בתוכן, הצפיה הסרט היא אחת הדריכים לעיסוק בנושאים חברתיים, כגון: יחסי יהודים-ערבים, חברה דמוקרטית, יחסי אנוש, יחסי משפחה, אלימות ועוד.

ב. כאשר המטרה היא המדויקים, העיסוק הוא בהבנת מרכיבי השפה החזותית בזיאנרים שונים.

תכנים מרכזיים בחינוך לצפייה

ומולץ להכין תכנית ספרילית תוך חלוקת התכנים בשתי דרכי המשלים זו את זו:

1. חלוקה על פי זיאנרים
2. נושאים משותפים לziaנרים שונים.

1. חלוקה על פי זיאנרים

סדרות עליליה מסווגים שונים (בשימושים ולא בהמשכים), קומדיות של סיטואציה, סרטים וסדרות אנטמציה, מגזינים, חדשות, סרטי תעודה, ספורט, תשדירי שירות – פרסום, תכניות לימודים וכדומה).

2. נושאים משותפים לziaנרים שונים

בתוך כל זיאר שיימד ייבחנו מרכיבים כגון אלה:

A. דמיון ומציאות: מקומו של הזיאר ברגע שבין **תכניות דמיוניות לאלווטין** (לדוגמה: "צבי הנינגה", "מיקי-מאס"); **תכניות דמיוניות שימושיות בהן ממדים ריאליstylities** (לדוגמה: "מלחמות הכוכבים", "סופרמן"); **תכניות ריאליstylities** (לדוגמה: סדרות המבוססות על ספרדים המתארים הווי חיים בעבר, כגון "אוליבר טויסט"; "השבוי מזונזה"; או על מציאות בת זמננו, כגון "משחתת קוסבוי"); **תכניות שמשולב בהן ריאליות עם ניסיון לתיעוד המציאות** (לדוגמה: מגזינים כגון "תוטס"; משלקים כגון "אלל המזלי"; **תכניות בידור** כגון "סוף שבוע"; דוקודרוםות כגון "לחם"; "יוםנה של אנה פרנק"); **וככלيات המנסות לטעד את המציאות** (לדוגמה: **חדשנות, סרטים תיעודיים, אירוחי ספורט וצדמה**).

B. מרביי ההפקה: מקומות החפקה והתכניות המרכזיות בה – **תכניות אולפן, צילומי שטח, תוכניות מצוירות או תוכניות שבחן שחניים חיים; בעלי התפקידים המרכזים המשתתפים ביצירת ההפקה (בטלוויזיה ובקולנוע)**.

ג. ביזור ומידע: מקומו של הזיאר מבחינת מטרותיו העיקריים כלי בידורי או כלי אינפורטטיבי; הקשי שבחבנה בין בידור, מידע ופרשנות; עמידה על יסודות בידוריים בתכנית אינפורטטיבית (כגון חדשות) ויסודות אינפורטטיביים בתכנית בידורית בידורה.

ד. שכנו, תעמולה ופרסומת: זיהוי יסודות של שכנו, תעמולה ופרסומת – **במבטים מסווגים;** באלו **זרכים פעילים** علينا מסרים של שכנו (פניה לרגש, פריטה על רגשות שייכות, ביחסון, דימוי עצמי, רצון להיות נאהבים וכדומה); מה הם הערכים הנלמדים בעקבות ממטרים של שכנו; למשל, כיצד תשדורי השירות ללוטו או לטוטו

או לפיס מחדירים בנו יחס אחד ל תעשיית ההימורים, למשחקי מזל ולהתעשרות קלה, לעומת מערכת החינוך המנעה להחדיר בנו הכרה בחשיבות ההשקשה, החיסכון, ההתמדה, האחריות וכדומה.

ה. השפה האור-קולית: רצוי לעסוק בשאלות הנוגעות לעצם המדויים, כגון: ומה נבדלת השפה האור-קולית משפת הדיבור והכתב? (קונקרטי לעומת חסיבת אבסטרקט); האפשרות של הצופים להפיק מסרים גם ללא לימוד מוקדם; הheiונות הרוגשית והחושית אל טקסטים בשפה האור-קולית וכדומה); מה הם המרכיבים השונים של השפה, היוצרים יחד את החוויה הרוגשית, שחש הצופה? (תקפיך המצלמת, האור, הקול, העריכת); מה הם הביטויים השונים של השפה האור-קולית? מה הם ההבדלים בין השפה האור-קולית של הטלוויזיה לבין זו של הקולנוע? (קונטסט הצפיה, גודל המסך, חושך לעומת אור, ההנתנאות מהסבירה ומהשגרה, מידת המעורבות בחוויה וכדומה); מהו הקשר בין "מה" – המסר התוכני של התכנית – ובין "האיך" – הדרך שבה מסר זה מעבר – בהתאם או בסתריה? (לדוגמה: מה קורה כשבדשות מדווחים על אירוע שאין לו צילומים מתאימים, ואנו רואים קטע ארכינו שאינו רלוונטי או כיitzן מרגעיהם, כאשר קטע הווייאו המלווה שיר מוכך לנו נראה בלתי שיק לחוטין לשירה!)

i. עלילה ומבנה: הבדיקה ברצף האירועים בעלילה ובקשרים שביניהם; הבדיקה במבנה של עלילה: פרישת – בעיה (הסתבכתה) – פתרון; זיהוי יסודות עליילתיים בזיאנרים אינפורטטיביים או בידוריים; דרכים לפתיחה ולסיום של מבעים שונים: איך הפתיחה מושכת את תשומת לבם של הצופים, איך הסיום יוצר מתח לkrarat הפרק הבא בסדרה; צורות שונות של סיום (כגון: "סוף טוב", "סוף פתוח").

ז. "גימורים" או "דמיות": הבדיקה בסוגים שונים של דמיות בולטות בטלוויזיה ובקולנוע; מאפיינים של דמיות אהובות או שנואות; מודעות לקשרים הרוגשיים, הנראים בין הצופים לבין הדמיות המרשימות אותן.

מן ראוי לשים לב מגבלות החלוקה לziaנרים ולבודת מציאותם של זיאנרים מעורבים (למשל, התכנית "עד פופ" משלבת גם זיאר מוסיקלי, גם בידורי וגם שימושי).

הצעות מפורחות להוראת נושאים אלה בכינות שונות יובאו בפרק הבא.

פירוט נושאים, מטרות ופעולות לפי קטגוריות

הערות מקדימות:

- ב. יש לראות בסעיף זה דרך אחת לימוש הנאמר בסעיפים העוסקים במטרות, בעקרונות ובדריכים לחינוך לצפיה.

א. יש מטרות ופעולות החזרות בנושאים אחדים. תכנית ההוראה מתחשב בהן.

1. מדרוע ואריך אנו צופים בטליזויזיה?

א. מטרות

- .1 התלמידים יהיו מודעים לצרכים השונים שהצפיה בקולנו ובטלוויזיה עשויה לסקפ: בידור, הנאה, אסתטיקה, הרחבות אופקיים.
 - .2 התלמידים יהיו מודעים לכך, שלאנשים שונים יש צרכים שונים וכן הרגלי צפיה שונים בגל הבדלים האינדיווידואליים (הבדלי גיל, השכלה, התעניינות ועוד).
 - .3 התלמידים יהיו מודעים להרגלי הצפיה שלהם: מתי צופים? בחברת מי? מה עושים בעת הצפיה? איך לוח המשדרים משפיע על טזר היום? איך ומתי יוצאים לצפות בסרט באולם קולנוע?
 - .4 התלמידים יהיו מוכנים ומסוגלים לתכנן את הצפיה בטלוויזיה ובקולנו באורח מבוקר.

ב. הצעות לפועליות

לפיות א' ב'

1. רישום הנקודות והסרטנים האחובים על כל התלמידים
 2. ניסיון להבחין במאפיינים של תכניות וסרטנים אהובים
 3. מעקב ראשוני אחרי נסיבות הצפיה: איך צופים? בחנות מי מתייחס
 4. המלאות על תרומות ועל סרטנים אהובים.

לכיתות ג'-ז'

5. רישום סרטוי קולנוע ותכניות תלוייה אהובים על כל התלמידים
 6. תוכן השוואה עם בני אותו גיל
 7. דיוון במניעים ובסיבות להעדפות בצפיפות
 8. דיוון באפיונים כליליים של תכניות מועדפות
 9. ריאיון ילדים ומבוגרים על תכניות אהובות עליהם וניתוח הסיבות
 10. תכנון מבוקר של צפיפות.

לכיותות ה'ו

11. בליךת העדפות בצפיה ותיק השוואה עם עמידים בני אותו גיל, עם יוצרים עיריים יותר, עם מוגרים
 12. הכנות סקר העדפות בצפיה
 13. הצגת העדפות והמניעים להן בדרך מוכלلت.
 14. שימוש ומסקנות: האם יש תכניות ורטים שרבים מעדיפים? מה מאפיין אותן? האם יש תכניות שרק מעטים מעדיפים? מה מאפיין אותן? האם יש תכניות שאחדים אהובים ואחרים שנאים? מדוע?
 15. מודעות לנטיות הצפיה: מעקב ורישום שבועי של תכניות הטלוויזיה ושל סרטי הקולנוע שהתלמידים צפו בהם; תיאור הצפיה: לבז, עם חברים, עם אחים קטנים-גדולים, עם הורים; החרגשה בכל סיטואציה.
 16. תכנון מבוקר של הצפיה: ערכית תכנית צפיה שבועית תיק התחשבה באפשרויות של לוח המשדרים, בऋיכים ובהעדפות אישיות, בפעילויות נוספות נספחות ובארוחה חיית המשפחה.
 17. השוואה בין תכניות צפיה-שבועית של תלמידים שונים, ניתוח הדומה והשונה, חיסקת מסקנות מוכללות.

2. סוגי תכניות בטלויזיה ובקולנוע (ז'אנרים)

א. מטרות

1. התלמידים יפתחו מודעות לקיומם של זיאנרים שונים בתכניות תלוייה ובסרטי קולנוע.
 2. התלמידים יוכלו להבחין בין הטוגים השונים של תכניות תלוייה לפי הפוןקציה המרכזית שלהם (כגון: אمنות, ביזור, מידע, פרסום), וכן לפי יסודות מבניים (כגון: סרט מצור — סרט עם שחנים חיים, סרט מוסיקלי — סרט ריאליטי).
 3. התלמידים יוכלו להזות מאפיינים עיקריים של אחדים מן הטוגים השכיחים בתכניות לילדים (כגון: סרטים מצוריים, סדרות עלילתיות, מגזין לילדים, תשדירי שירוט).
 4. התלמידים יכירו אחדים מן האמצעים הבולטים, המשמשים בכל זיאן, כדי להשפיע על הצופים או כדי לשכנע אותם.
 5. התלמידים יהיו מסוגלים להבחן ביטודות של מציאות ודמיון בכל אחד מהזיאנרים שצוינו לעיל.
 6. התלמידים יפתחו תחילה של יכולת להבין את הדרך המיוחדת, שבה הממציאות המשתקפת או מסולפת בכל אחד מהטוגים שצוינו לעיל.

**ב. הצעות לפועליות
לפיות א'–ב'**

סרטיים מצוירים:

1. הבחנה בין סרט מצויר לבין סרט שמופייעים בו שחנים
2. הבחנה ראשונית בין יסודות של מציאות ודמיון בסרטים מצוירים
3. הבחנה בין "טובים" ו"רעים" בסרטים תוך מודעות לכך שחלוקת כזו אינה קיימת במציאות
4. עמידה על אפיונים חיוניים של "טובים" ו"רעים", כגון: ה"טובים" – יפים, ה"רעים" – מכוערים, וכן על אפיונים נוספים, כגון: השתיכות לאומית או עדתית של "טובים" ו"רעים"
5. מודעות ראשונית לכך שיש בסרטים אלימות שהיא חסרת תוצאות "רעות" באופן ממשי
6. מודעות ראשונית לתוכן המיעוד של הסרטים המצויירים ולכך שרובם ה"חלש" מנצח.

פרסומות:

7. זיהוי טקסטים של פרסומת
8. זיהוי התוכן והמסר הבסיסי של טקסט פרסומת: לפתות ולשכנע לקנות את המוצר ראייתה של התייחסות ביקורתית לפרסומת והסקת מסקנות לגבי היענות לויאר מסוג זה: האם זקנים באמת למוצר המתפרס? האם יש לתת אמון בנאמר?
9. הבעת התייחסות אישית לטקסטים מסווג זה: מה אהוב עליו ומדוע?

תשדרי שירות:

10. זיהוי תשדרי שירות (חשוב להבחן בין בין פרסומת למוצר צרכיה)
11. התייחסות למסר בסיסי שלו והסקת מסקנות לגבי היענות לויאר מסווג זה: השפעה על החלטות, יצירות ערנות לסכנות ולמגעים
12. הבעת התייחסות אישית לתשדרי השירות (מה מוצא חן בעיניו ומדוע?)
13. השוואת (ראשונית) בין תשדרי שירות לבין משדרי פרסום.

לפיות ג'–ד'

14. מימון מבחין של משדרים על פי מאפיינים מבניים וויאנריים (המימון יתבסס על תכניות שתלמידים צפוי בהם).

* זהירות בדרכים, חוץ חדש, זהירות מחשיפה לקרני שם, חיסכון במים.

16. השוואת סרט מצויר לסרט שמככבים בו שחנים חיים, תכנית אולפן – תכנית שמחוץ לאולפן, או: תכנית עילית, תכנית ביזור, תכנית חוזשת (כולל ספורט), פרסומת ותעולה, משדרי שירות

17. בדיקת העדרות אישיות – על פי הפעולות הקודמות.

סדרות קומיות:

18. עמידה על מאפיינים בולטים: תבניות חזורות, כגון דמיות קבועות, מבנה קבוע

19. בעיה ופתרונה תוך זמן קצר

20. הצגה סטריאוטיפית של דמיות.

פרשומת:

21. זיהוי אחדים מן האמצעים המילוליים, החזותיים והצליליים, שהפרסומת משתמשת בהם כדי להשפיע על הדמיות, ובעיקר – אמצעים, שנועד לפתח את הדמיות לצריכה לא מבוקרת (כדי לעסוק בפרסומת המכוונת לילדים).

משדרי שירות:

22. התבוננות באמצעותם, שבהם משתמשים בתשדרי שירות שונים: חוץ חדש, זהירות בדרכים, חיסכון במים, זהירות מחשיפה לשימוש, צירכת פירות, יקרות ומוציאי לב.

23. עמידה על כוונות סמיות וגולויות של יוצרי המשדרים האלה.

24. מודעות להשפעה אישית של משדרי שירות ופרסומת ("אני אוהב משדר פלוני", "אידישה למושדר אלמוני", "משדר פלמוני מעורר בי התנגדות")

25. הבחנה ראשונית בין יסודות של אינפורמציה (מידע) לבין שג� ופיתוי במשדרי פרסום ושירות

26. הצעות לייצור "טקסטים" של פרסומת ושירות במדיה שונים תוך שימוש חולם באמצעות העומדים לרשות כל מדיהם (פעליות, תמונות, מילים, צלילים).

תכניות לימודיות:

27. בדיקת יסודות לימודים במשדרי טלוויזיה שונים, לאו דווקא בתכניות לימודיות

28. הבחנה ראשונית בין יסודות מציאותיים ובין יסודות דמיוניים בתכניות לימודיות

29. בדיקת אמצעים, שתכניות לימודיות משתמשות בהם, כדי למשוך את תשומת לבם של הצעירים ולעורר בהם הנאה ועניין.

לפיות ה'–י'

כללי:

30. בדיקת לוח משדרים שבועי וסיווג התכניות המצויות בו לפי סוגים שונים

31. ניסיון לעמוד על שיקולים בערך לוח המשדרים והצעות לשיפורו

- השפעות אפשריות של עוזרות רגשית, של אשליה, שהcool יסתדר בכלי טוב
 - תיק זמן קצר
 - ד. פרסום טמייה בתכניות כאלה.
- חדשנות (כולל חדשות ספרטוט):**
44. דיוון בתרונותיה ובמגבולותיה של הטלויזיה בהבאת חדשות מכל קצחות תבל בזמן אמיתי
 45. הכרת התפקיד של חלק מן המשתתפים בהבאת החדשות למרקע: עורך, כתוב, צלם, במאי, קריין
 46. הכרת זורכים להבאת חדשות למסך (חדשנות מקומיות, חדשות חזק, לוויין)
 47. הכרת אחדים מן השיקולים המרכזיים בבחירה "חדשנות" המשודרות ובדרך הצגתן (שאלות כגון אלו: האם להראות גופות הרוגים במלחמה או לא? מתי שפע האירועים — איך ווחרים "חדשנות" להציג בטלויזיה? מה אסור להראות מתוך שיקולים בייטחוניים? מה מראים קודם ומה אחר כך? מה משך הזמן המוקדש לכל נושא חדשות?)
 48. מודעות לכך, שהחדשנות מושפעת מנסיבות חיליקית, שבה יש תיווך של יוצרים החדשות (רשות השידור, עורך, כתוב, צלם, במאי).
- משדרי שבneau (פרסומות, הסברה, תעמולות בחירות, משדרי שירות):**
49. הבחנה במשמעות ובשונה בכל אחד מן הסוגים של תשדרי שבneau
 50. הבחנה ראשונית בעצמה הפוליטית והכלכלית של הפרסומת והתעמולות
 51. הבחנה ראשונית במרכיבי פרסום ושכנוו במשדרים שאינם מיועדים לכך (כגון: חדשות, ספרטוט, ריאיונות, בידור)
 52. הבחנה בין טקסטים שעירקרים שבneau לבין טקסטים שעירקרים הקיינית מיעוד ויעת
 53. הבנת הפרט והתעמולות בהקשר חברות-תרבות-כלכלי (בהתחשב לגיל)
 54. התייחסות ביקורתית לטקסטים של פרסום, של תעמולת, של הסברה, של שכנוו על פי מדדים אלה: אופן השימוש במידדים, מידת העילות של הטקסט, העניין וההנאה המופקים ממנו
 55. יצירת "טקטיסטי" של פרסום (הסבירה ותעמולת) תוך שילוב בין מילים, תമונות וצללים
 56. מודעות להיבטים ערכתיים הקשורים בפרסומת, בהסבירה ובתשדרי השירות
 57. התייחסות לתעמולות בחירות כל מרכיב חשוב בחברה דמוקרטית.

32. התבוננות בתכנית מסווג אחז' (חדשות, למשל) ובבדיקה היסודות הכלולים בה בהשוואה לסוגים אחרים (פרסומת ותעמולת, מידע ודעת, בידור וכו').

טריטים מצוירים:

33. התבוננות בסרטים מצוירים מנוקזות ראות תוכנית-ערפית: קווים אופייניים של תוכן ועלילah; אלימות מרובה — מהותה, סיבותה והשפעותיה על הפרט והחברה

34. התבוננות הסרטים מצוירים מנוקזות ראות של עשייה: אינימציה וזרבי הפקחה.

תפניות לימודיות:

35. הבחנה בין מרכיבים לימודיים למרכיבים ביוזוריים בתכניות

36. שיחות על יתרונות ומגבולות של הטלויזיה והקולנוע בהקנויות דעת

37. שיחות ודיונים על דרכיהם, שתכניות חינוכיות משתמשות בהן בז'אנרים שונים, כדי לשמש תשומת לב וכדי להקנות ידע (למשל: הבחנה אלמנטים "מצוירים" בתכניות חינוכיות)

38. פעולות של הערצת תכניות לימוד על פי אמות מידת אלו ואחרות כדוגן:

א. הבחנה והענין שהן מעוררות

ב. יעילות הניצול של האמצעים, העומדים לרשות המדיום (התרומה של הצורה לתוכן)

39. הבחנה במרכיבים לימודיים גם בתכניות שאינן מיועדות ללמידה (כגון: חדשות, סדרות עלילתיות, ספרטוט, ריאיונות)

40. הבחנה במערכות סמיוטיים המצוירים בתכניות לימודיות (כגון: סטריאוטיפים של מין, יחס לעדות שונות, עמדות כלפי הנושא המוצג במשדר).

מגזין לילדיים (כגון: "זחוח זהה", "ווטוסס"):

41. התבוננות במבנה המגזין: היחס בין ה"מסגרת" לבין הפריטים הכלולים בו, קצב האירועים, גיון מבחינת הנושאים וזרבי הצגתם — התנסות באיתור התכנים והנוסאים העולים בתכנית

42. דיוון בתכנים ובשיטות למרחב האירועים האקטואליים או לניסיון האישי של הלומדים.

סיכום מתח ומלודרמות:

43. התבוננות בהן מבחינות אלה:

א. אפיונים מרכזיים של הזיאנו

ב. דרכי עשייה: כיצד יוצרים מתח בעוזרת תמונה, עריכת, צללים וקולות

ג. אפיונים רגשיים וערכיים:

— השפעות אפשריות של מתח ואלימות בטלויזיה ובקולנוע על הפרט ועל החברה

ב. הצעות לפעילויות

למיצאות א' ב'

1. דיוון במשדר תוך שימוש במושגים "שחקן", "תפאהורה", "תלבושת" (יש לטיניילו לילדיים להבחין בין השחקן לבין הדמות שהוא משחק).
2. דיוון במשדרים תוך הבחנה בין דברים שיכולים או לא יכולים להיות במצבות התבוננות בעיצמים שבຕיבעה דרך שיפורת גלית או דרך מסגרת של שקופה כזו להבין את משמעותו של פריט.
3. משחק עם אביזרים – כמו פפיוני דמיות, כמזמנים פעילותות.
4. פעילותות בסיסיות עם "סטורי בורד" (רץ' תМОנות): ערכיתן ברכפים שונים;
5. פרשנויות שונות לאותן תМОנות; "הציג" טיפור מוכר בתМОנות מצוירות.

לכיניות ג' י'

6. ערכית מונטאז' של תМОנות מהקשרים שונים;
7. פעילותות מוחקות בסדרות של תМОנות: משמעויות שונות לאותה תМОנה בהקשרים שונים; הצעת "פסקולים" לרצפים של תМОנות;
8. דרכים שונות להציג טיפור מוכר בעזרת תМОנות;
9. דיזונים בתМОנה – תוך מודעות למיקוד ולבידוד שהפרטים יוצרו זיהוי זווית צילום בתМОנות: צילום מגובה העין מלמטה, מלמעלה;
10. זיהוי מרחקי מצלמה: קלוז אפ (תקريب), שוט ארוך, שוט בינוני;
11. זיהוי ראשון של קונוונציות (מוסכמות) בתחום השימוש בקול, כמצבע על אווירה ורגש;
12. התאמת צורות שונות של שימוש בקול לסדרת תМОנות.

לכיניות ה' י'

13. זיהוי סוגי "שוטים" במשדרי טלוויזיה וברטטי קולנוע – בקטיעים קצרים מאוד מהסרט או מהמשדר – ודיוון בתורמתו האפשרית של ה"שוט" למסר של המשדר;
14. התבוננות בתМОנה, בתוכנה ובדרך צילומה (מרחיק וזווית מצלמה וכן TILT ו-N (PAN)*, תוך ניסיון להבחן בקשר שבין התוכן לבין אופן הצילום, וכן בתורמתם למסר של התМОנה.

* פְּרִיֵּט – הכוונה למסגרת התМОנה המצלמת – התוחמת חלק מן המיציאות, מתמקדת בה ובבודדת אותה מפריטים אחרים המצוים בסביבה שבה צולמה התМОנה.

** TILT – תנעوت מצלמה המראה את האובייקט המצלום בתנוחה אנכית (מלמעלה למטה או מלמטה למעלה); PAN – תנעوت מצלמה המראה את האובייקט המצלום בתנוחה אופקית (מיימן לשמאל או משמאלי ימימן).

ג. שלט הטלוויזיה והקולנוע – היכרות עם מרכיביהם בסיסיים

א. מטרות

1. התלמידים יפתחו מודעות למגוון של אפשרויות השימוש במכשיר ובחנה בינהו על פי ממדים אלה: מידת הקربה לאובייקט המצלום, היקף התמונה, זווית הצילום, סוג תנעوت המצלמה; ויכולו להבין את משמעותם בהקשרים ספציפיים. כמו כן יכירו התלמידים סוגים שונים של "שוטי" ויבינו את משמעותם בהקשרים מסוימים**.

2. התלמידים יפתחו מודעות לפעולות של חיות ועיניה ולמשמעות שלן בהקשרים ספציפיים כגון אלה:

א. כיצד ההקשר מקבל משמעות מן התמונה? כיצד התמונה מקבלת משמעות מן החיבור?

ב. איך מראים תМОנה של אירוע שהתרחש בעבר?

ג. איך מראים אירועים או תהליכים המתרחשים בעת ובוונה אחת במקומות שונים?

ד. איך יוצרים תחושה של אירועים המתרחשים במהירות?

3. התלמידים יכירו את סוג הקול השונים המצוים בסרט ותפקידם ביצירת המסר בהקשרים ספציפיים:

- קולות מסביבה אנושית
- קולות מהטבע
- דבר – שיחה.
- מוסיקה מלאה המשרה אווירה, מפרשת אירועים ומודגשאת אותם
- פעולי קול
- קריניות

הכרת ציללים קונוונציונליים מתוך הצופן הקולוני הקלסי שנעדו לייצור תחושות כגון: העצמה רגשית, אסון מתקרב, רגעים אינטימיים, "אקסן".

* שוט – פועלתי-מכשיר אחד, מחריג שהבא כי יש להתחיל לצלם ועד הרגע שתפסיק הצלום.

** בית הספר היסודי רצוי להתמקד במספר מצומצם של סוג "שוטי" נפוצים ובלתיים. כמו כן רצוי להזכיר רק מונחים טכניים בסיסיים בכל הנוגע למוסכמות של השפה, לפעולות המצלמה ו舆论ית.

- ב. הצעות לפעילויות**
- לכיתות א'-ב'**
1. הבחנה בין שחון לבין דמות שהוא מציג
 2. הכנת הצגות קטנות תוך שימוש במונחים כגון: תלבושת, תפארה, בימוי, איפור
 3. השוואת ראשונית בין יוצר ספר – סיפור, שיר – לבין יוצר תכנית טלוויזיה אהובה.
- לכיתות ג'-ד'**
4. התבוננות במשדר אהוב תוך התמקדות בעבודתם של בעלי תפקידים שונים: שחון, צלם, תפארן, מאפר, תסריטאי ועוד; יש לעסוק תחילה באותו בעל תפקידים,
 5. הרחבות ההשוואה בין יוצר ספר ובין יוצר סרט או משדר טלוויזיה; צפיה בסרט, שנעשה על פי ספר, והשוואה בין השנינים
 6. תכנון בהערכה של סיפור או כתע ממנו לטלוויזיה או לקלנוו (אפשר להיעזר בתכניות מסווג "מה שנקרא" או "קריאה כיון"); הבהיר השיקולים של "איזה קטע כדי לבחר", "איזו תפארה, תלבשות, איפור יש להכין", תוך התחשבות באילוצים של טלוויזיה וקלנוו (זמן, כסף, מקום וכו').
- לכיתות ה'-ו'**
7. ערכית רשיימה של יוצר תכנית טלוויזיה על פי רשימת "קרדייטס" שבסוף התכנית ושיחת על תפקידו של כל אחד מהם ותרומתו למוצר השלם
 8. מפגשים עם כמה יוצרים – שחון, צלם, במאי, תסריטאי – ושיחת על פעילותם
 9. דיוון בשאלת "איך עושים?" – לגבי חלקים שונים בתכניות טלוויזיה או בסרטים אהובים (למשל: איך כיונו את הילדים בסרט "מוטק, הילדים התכווצו", איך עשו את "אי.טי", את פעלולי "סופרמן" ועוד).
- 5. השתקפות המיציאות בסרטוי קולנוע ובמשדרי טלוויזיה ומסרים ערביים העולים מהם**
- א. מטרות**
1. התלמידים יפתחו מודעות למסרים סמוים וגולויים הטעונים במשדרי טלוויזיה ובסרטים קולנוע, יכולת להבחן בהם, לפגעה אותם ולהתנייח אליהם באופן מעריך וביקורתית (בהתאם ליכולתם של ילדים בגיל בית הספר היסודי).
 2. התלמידים יפתחו כושר הבחנה בפשטות ובຕעריאות פיזיות של דמיות ושל בעיות חברתיות ואישיות המוצגות בתכניות ובסרטים.

- 16. בדיקת השימוש בקולות שונים בתכניות מסווגים שונים (רצוי שלושה סוגים לפחות, למשל: חזות, פרסומת, א נימצאה)**
- 17. דיוון במשמעות של קונוונציות באמצעות צליליים או חזותיים הרווחים בקולנוו ובטלזיה, כגון: הילוך איטי, פלאש בק*, מוסיקה קבועה או רומנטית, ובתרומות להקשר הכללי של המבנה**
- 18. הצעות לשימושים שונים בקול מלאה סדרת תמונות; אפשר גם שימוש הומוריסטי בקול: קול של גבר מפי תינוק, קול של אישה מפי גבר**
- 19. האזנה לחלק מפסקול של סרט והעלאת השערות בדבר החלק החזותי המתאים לו**
- 20. הבחנה בכך שבזמן מוצג בטלוויזיה ובקלנוו: זחישת זמן ממושך לזכות ספרות, תיאור מפורט של התרחשויות בזמן אמיתי**
- 21. הבחנה בדרך שבה מושגים מסווגים בקולנוו ובטלזיה: יצוג מקום על ידי סמל מוסכם (מגדל אייפל, הכותל).**
- 4. מרפובי ההפקה**
- א. מטרות**
1. התלמידים יהיו מודעים לכך שמאחוריו הסרט או המשדר עומדים יוצרים שונים, שתכננו וייצרו אותו על פי שיקולים של בחירה ועריכה.
 2. התלמידים יכירו אחדים מבני המקצוע המשתתפים בהפקה, יוכל להבחין בתרומתו של כל אחד מהם לעיבורה שלימה (הכוונה לבני מקצוע כגון: שחון, צלם, תסריטאי, במאי, מפיק, תפארן, איש קול).
 3. התלמידים יפתחו יכולת הבנה ראשונית בכל אחד ממרכיבי ההפקה ("משחק מועל Abel תטריט חלש" וכו').
 4. התלמידים יפתחו יכולת של שימוש נבון ופעיל ברמזים שהסתט* אווצר בתוכו, כגון: תפארה, תלבשות, מסרונות, שחוקנים, וכן רמזים בדבר המקום, התקופה, האווירה, העלילה, אופי הדמויות.
 5. מודעות לכך, שמה שנראה על המסך אכן העברה ישירה של חיים במצבות ממשית, אלא תוצר פעילותם של יוצרים רבים, שהפעילו שיקולים אישיים ומקצועיים בבחירה ובעריכה של מרכיבי ההפקה.

* "פלאש בק" – חזרה לאחר זמן. חפסקת התקדמות הרצף הכרונולוגי של העלילה וחזרה לאחר מכן או ארוע שהתקיים בעבר.

** סט: מקומות שבו מעצבים את הסעינה המיועדת לעילום. בדרך כלל כול הסט מרכיבים מלאכותיים כמו במה, תפארה, או שינויים מלאכותיים כגון קים.

הומו
10. התבוננות בסוגי ההומו המיעוצגים בטלוויזיה ותרומתם למסר העולה מהתקסט
(למשל: מהו המסר העולה מאלומות המשולבת בהומו? מהי השפעתו על הצופה?)

סטריאוטיפים

11. התבוננות בסטריאוטיפים של טוביים-רעילים, בניים-בנות, ילדים-מבוגרים

12. מתן ביטוי חזותי לסטריואוטיפים אלה.

מניעי שיווק

13. הבחנה אלמנטים שבאמצעותם התכנית מושכת קהל צופים.

לפיאות ה'ז'

אלימות

14. זיהוי ביטויי אלימות בזיארים שונים של קולנוע ותכניות טלוויזיה

15. התייחסות להשפעתה האפשרית של אלימות מסווגים שונים על קהל הצופים

16. הכרת הסברים שונים וסבירות שונות לשכיחות הרבה של אלימות בטלוויזיה (למשל שיקוף מציאות אלימה, העלתת מתח ועניין, התאמת לשפה הוויזואלית והפעלתנית של המדיאום, הרתעה מפני שימוש באלים בנסיבות המשית)

17. מודעות להשפעות אפשריות של צפיה באלים מרובה בטלוויזיה ובקולנוע על קהל הצופים (bullying של האלים, פחדים, אדישות לאלים או רתיעה ממנה, פורקן ועוד)

18. התייחסות ביקורתית לנושא זה.

סטריאוטיפים

19. השוואת החתק החברתי של הדמויות המופיעות בזרים לחתק החברתי בחיבים המשיים של התלמידים (כגון: האם מופיעות דמויות של זקנים? בני מיעוטים? מה תפיקדים?)

20. בדיקת יסודות מציאותיים ודמיוניים בתכניות אהובות המתאימות לגיל (בחן יסודות של מציאות ודמיון, המשלבים זה זה באופן קשה להתרם, כמו בסדרה על ארץ נארניה לפי ספריו של קיס לואיס, או במגזין מסוג "זה זה" ובחדשות; למשל, האם אלכטיס מ"שולשת" היא דמות מציאותית?)

21. דיוונים בשואים שונים בחלוקת, למשל: האם רצוי להתריר לילדים לצפות בכל תכניות הטלוויזיה – או יש להגביל את הצפייה?

מה ערכן החינוכי והאמנוני של סדרות עלילתיות כגון דלאס ושולט, ועוד.

3. התלמידים יהיו מסוגלים להבחין בין יסודות ממשיים, מציאותיים ודמיוניים בזרים טלוויזיה או בסרט קולנוע (זמיות, אירועים, מקומות). * וכן יפתחו כושר הבחנה בין תכניות לפי היחס המרconi שבין – אמייתי, מציאותי, דמיוני: ספורט, חדשנות, סרט טبع, לעומת זאת סדרה עלילתית המשוחררת תקופה. ולעומת סדרות אמיתיות כמו זו דודים, דובונים ורובוטרים.

4. התלמידים יהיו מודעים לשיקולים משלוחים המשפיעים על לוח המשזרים ועל תוכניהם ומבנהם.

ב. הצעות לפעיליות

לפיאות א'ז'

אלימות

1. זיהוי ביטויים שונים של אלימות בתכניות של ילדים צופים בהן (ביחוז סרטים מצוירים)

2. הבחנה במידת האמיתיות שבאלימות ובתוצאותיה (סרטים מצוירים אלימות מוצגת כבלתי מזיקה, כבדרת, דמיונית. לא קורה ובר לבן האלים; סרטים ריאלייטיים – זה משחק "כללו")

3. השוואת בין אלימות הסרטים מצוירים לבין אלימות למציאות המשית.

סטריאוטיפים

4. הבחנה בחלוקת ל"טוביים" ו"רעילים", "חזקים" ו"חלשים" ודיון בשאלות כגון: איך אפשר להבחין בהםים? איך אפשר להכיר אותם? האם יש כאן למציאות?

5. הכתב סיפורים מצוירים על פי תבניות הנצפות בטלוויזיה.

לפיאות ג'ז'

אלימות

6. הבחנה בין סוגים שונים של אלימות בקולנוע ובזיארים שונים של תכניות טלוויזיה, למשל: אלימות פיזית, אלימות מילולית, אלימות בידורית-משעשעת ("סלפסטיק")

7. השוואת האלים בטלוויזיה ובקולנוע עם האלים המציאות בחיבים המשיים בסביבתו

8. העלאת הסברים אפשריים לריבוי האלים בטלוויזיה
9. הבעת התייחסות אישית-ביקורתית לאלים בטלוויזיה ובקולנוע

* דמויות ממשיות הן למשל ראש הממשלה או שר החינוך המופיעים בטלוויזיה; אירוע ממשי הוא משך כדורגל או ישיבת הכנסת. להמשך הערה בעמ' 40

דמויות מציאותיות הן שחקנים המופיעים בתפקיד אנשים שכמותם אפשר לפגוש למציאות.

דמויות דמיוניות הן דמויות שחקי המציאות אותן פועלים עליהם, למשל מיקי מאוס, פופאי.

מניעי שיווק

22. דין בדריכים שבוחן "מניעי שיווק" משפיעים על היבטים שונים של המשודר: על לוח המשודרים (תכניות לאנייני טעם בשעות לילה מאוחרות), על בחירת התכנים (סנסציות), על אופן הצגתם ("אקסן", אלימות); זיהוי השיקולים המסתחררים המשפיעים על לוח המשדרים.

6. סרט קולנוע (עלילתי) ודרמה טלוויזיונית בהשוואה לדרמה ספרותית

a. מטרות

1. התלמידים יפתחו יכולת לדון במשדר או בסרט בעזרת המושגים עלילה, רקע, דמיות, נקודת ראות ועוד.

2. התלמידים יהיו מודעים לכמה מן היסודות החזומים בין סיפור בקולנוע ובטלוויזיה לבין סיפור במילים (עלילה, דמיות, רקע, אווירה, מתח, הומר).

3. התלמידים יהיו מודעים לכמה מן היסודות הייחודיים לכל מדיהם: קולנוע לעומת טלוויזיה, קולנוע וטלוויזיה לעומת ספר.

4. התלמידים יפתחו רגשות להציג סטריאוטיפית ופשטנית של דמיות, אירועים, מקומות ותהליכים ויבנו את הסיבות לכך (אבל יכול גם אפשרות של הציג דמיות מרכבת, על פי המאזן בסרטים ובתכניות טלוויזיה שהילדים צופים בה).

5. התלמידים יפתחו רגשות לשימוש באמצעות הפנים יותר לרוגשותיהם של הצעירים או הקוראים ופחות לשכלם: פיתוח זרדים להתרזות עם אמצעים אלה.

6. התלמידים יכירו מגוון רחב של סרטים קולנוע וטלוויזיה מובהרים, תוך עמידה על חיסים בין צורה-תוכן-משמעות – ועל השפעותיהם על קהל הצופים.

b. הצעות לפניות

עלילה ומבנה

לכיות א'-'ב'

1. הבחנה ברצף האירועים בעלילה פשוטה ובקשרים סיבתיים בין אחזרים מן האירועים

2. השוואת ברמת התוכן בין סיפור וייצוגו הקולוני או הטלוויזיוני: מה דומה? מה שונה? מה אהוב עליי יותר?

3. פעילות בייצוג חזותי (ציורים, המחזות) של סיפורים אהובים.

לכיות ג'-'ד'

4. קישור סיבתי בין אירועים בעלילה; השלמת "עירום"; הבחנה בדוח-משמעות, התבוננות בפתחה ובסיום של סיפור ושל סרט או תכנית עלילתיות: הזרך שבו כל

- אחד מהם משתמש באמצעות שהמדוים מעמיד לרשותו כדי להציג את הנושא וכך למשוך את תשומת לבו של הנמען – קורא או צופה
5. התבוננות במבנה של עלילה – בקולנוע ובטלוויזיה – והשווואה ביניהם: עלייה וירידה במתוח, פתיחה וסיום הטקסט ומשמעותם לגבי הטקסט בכלל
6. השוואה בין תבניות של סיפור לבנייה פרקים בסדרה טלוויזיונית תוך ניסיון לבחין ביטווחות דומות: התחלת מ מצב של רוגע, עבר לבעה ולהסתמכותה, וגמר בחתרה וב"סוף טוב" המביא לרוגע
7. איתור תבניות חוזרות בפרק סדרות עלילתיות מתמשכות: דמיות קבועות החוזרות בכל פרק, אלמנטים מבנים קבועים.
- לכיות ה'-'ז'**
8. התבוננות עמוקה יותר מאשר בשלבים קוזמים במבנה של פרק בסדרה עלילתיות תוך השוואתו לבניה של סיפור, עמידה על הדומה והשונה (בסדרה עלילתיות – לעממים בסוף יש מתח חדש לקראת הפרק הבא אחריו)
9. השוואה בין סוגים של עלילות שונות בטלוויזיה, בקולנוע ובספרות, כולל מרכיבים כגון אלה: פרישה, בעיה, הסתמכות, פתרון, התרגעות; לדוגמה: מבנה ה"פעמון" בקומדיות של סיטואציה: פרישה קצרה של מקום ושל דמיות מוכרות, הציג הבעיה השבועית, הסלהה לקראת שיא, פתרון, הפגת המתח והזורה לנקודות החתלה, זאת בהשווה לסדרה בהמשכים, שבה יש פתרונות חלקיים, המשכיות של המתח וכדומה.
10. השוואת הפרישה בסדרות טלוויזיונות (קצרה, מוכרת) והפרישה הדורשת בסרט עלילתי, שהוא אירוע חד-פעמי, או ביצירה ספרותית (כשאנו נדרשים להיכרות עם מקום, תקופה, גיבורים, אווירה וצדקה).
11. השוואה בין פתרונות קליטים וחזר משמעיים ברבות מסדרות הטלוויזיה בין פתרונות הסרטים קולנוע וביצירות ספרותיות, וכן בין פתרונות למציאות.
12. זיהוי אמצעים, שבהם יוצרים מתח בטלוויזיה ובקולנוע, תוך שימוש באור וצל, מוסיקה, קולות
13. השוואה בין סיפור מילולי לבן עיבודו הקולוני או הטלוויזיוני ("אוליבר", "עליזה בארץ הפלאות"), סיפורים שהוצעו בתכניות "מה שנקרה" או "קריאת כיוון" ועוד)
14. הכנת העצות למימוש קולוני או טלוויזיוני של סיפורים וקטועים סיפורים תוך מודעות לאילוצי המדדים (MSGרת זמן מצומצמת, תקציב) ולמגן אפרואידיון, כל זאת תוך הפעלת שיקולים: על מה לוותר, بماה להתמקם?
15. איתור אלמנטים סיפורים ודרמטיים בחזרות, בראיונות, בספרות, בפרסומות
16. איתור תבניות חוזרות של פרקים בסדרה מתמשכת: יחס הולם בין חדש לבין מוכר, עימותים חדשים ועוד.

שיחות ודיונים

31. מודעות לכך שהקשר הרגשי עם דמויות בטלוויזיה מלא צרכים וסיפוקים רגשיים
שוניים ומגוונים של הצלפים (הנווד של צדلى ציפלון לעומת ג'ימס בונז – כדמות
אהובה)

32. זיהוי אפיונים סטריאוטיפיים של דמויות בטלוויזיה ובcoilnu

33. זיהוי הדרכים שבחן תכניות משתמש בסטריאוטיפים – מחזקות אותן או
"שובבות" אותן (למשל: "מי הבוס" – יש גבר מציאותי העובד כסוכן בית,
אישה רגשנית ותלוותית שהיא גם אשת קריירה, סבתא המתעניינת בסקס, ועוד).

17. אילו תוכאות מתකלות בשל הצורך לשוק באורך מידי הרבה צופים? (פניה למקרה
משותף נוך ביותר)

18. השוואה: אפיונים מרכזים של דמויות מרכזיות בשדרי טלוויזיה (אנשים כמונו
או אנשים שכמותם היינו רוצים להיות) לעומת דמויות מרכזיות בסיפורים

19. התאמת הפתק התכנית למטרות שונות: לעורר רצון לקרוא את הספר, לעורר זיון
בבעה חברתית, מטרה אמנותית תורה וודע

20. בדיקת תכניות דרמה שונות תוך חמקדות בעיות כגון אלה:

– איך נפתח הפרק ואיך הוא מסתיים?

– איך יוצרים מתח לקראת הפרק הבא?

– מה בין עלילה מרכזית לבין עלילות משנה?

21. איך מופיעים בפרק (או בסדרה כולה) נציגי קבוצות שונות באוכלוסייה (נשים,
גברים, זקנים, ילדים, עשירים, עניים, בעלי מקצועות שונים, בני מיעוטים שונים
וכיו!)?

22. איך מתקשרים נציגים אלה עם המיצאות המוכרת לנו?

"גיבורים" או "דמויות"

לכיתות א' – ב'

23. ציורים, שיחות ודיונים על דמויות וגיבורים של תלמיד אהוב במינוח, תוך השוואת
עם העדפות של אחרים, במיוחד על מאפייני הדמויות אהובות ומאפייני
הדמות השנואות

24. זיהוי גיבורים "טובים" או "רעים" על-פי הצגתם הויזואלית (לבוש, צורה), ודיניהם
על השאלה אם הבחנות כאלה אמנים קיימות במציאות.

לכיתות ג' – ד'

25. מנתן ביתוי ליחס וגישה בין הצופה לבין מנחים, מגישים, קרייניסטים, גיבורי סדרות
עלילתיות ותכניות טלוויזיה אחרות

26. שיחות על דמויות וגיבורים אהובים על התלמיד תוך השוואתם עם עמיתים, וכן
השוואת יחסם של התלמיד עצמו לנושא בגיל צער יותר

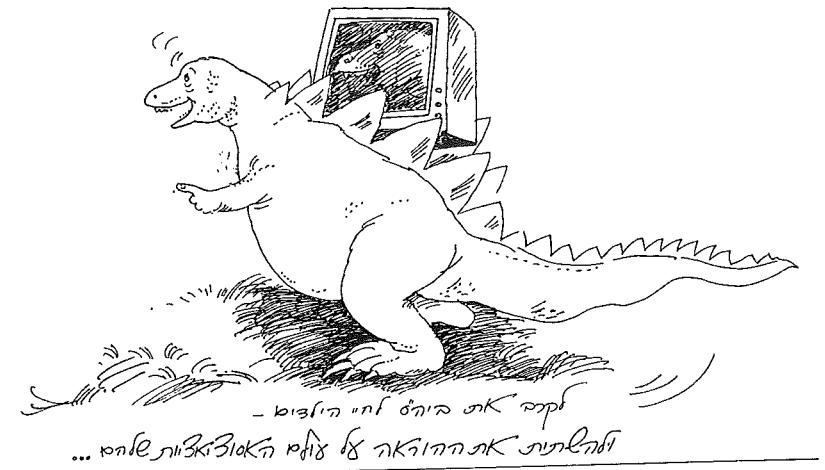
27. עמידה על מאפייני הדמויות אהובות על רבים: הופעה, יחסי חברותיים

28. הבחנה ראשונית בהצגה סטריאוטיפית של דמויות

29. השוואת ראשונית בין דמויות בטלוויזיה ובcoilnu לבין דמויות במציאות המשנית.

לכיתות ה' – י'

30. השוואות רחבות היקף (עם עמיתים, עם ילדים עיריים, עם מבוגרים) בין דמויות
אהובות בטלוויזיה ובcoilnu

קריטריונים לבחירת אוסף ספרי קולנוע

לעון אונטנסיבי בבוחת הספר היסודי

1. רמה אמנותית גבוהה – הבחירה נעשית על פי אמות מידה מקובלות על ידי אנשי קולנוע; רצוי לבחור סרטים, שיש בהם שילוב ואיזון בין עיצוב אסתטי ובין עקרונות מוסריים. סרט, שיש בו עיצוב אסתטי של רוע ואלים מבליל נקוט עמזה מוסרית כלפיהם, אינו מתאים לילדים.

2. התאמת לילדים בגיל בית הספר היסודי – יבחרו סרטים, שמעוררים ילדים הינה וענין ומתאימים לילדים מבחינת התכנים, הנושאים ודרכי העיצוב האמנותי; הסרטים צריכים להיות מבוססים על ניסיון החיים של ילדים, שסיפור העלילה בהם פשוט, ברור ומוגבש (לא מורכב ומפותל), ויש בהם מספר מצומצם של דמויות מרכזיות.

3. תמייה בתפישת עולם אופטימית – הסרטים, שהילדים ייחסו אליהם, ישקוו תמונות עולם אופטימית מבלתי התעלם מן הבעיות והקשישים שבחיים.

4. גיון – רצוי שה"אנטולוגיה" המוצעת תהיה מגוונת עד כמה שאפשר מבחינת הזרנر, האוירה, הצענו, העלילה, הנושאים, הבעיות, הדמויות, מקומות ההתרחשויות ועוד.

רשימהביבליוגרפית

- אלדר ר', המון תקשורת, מבוא לתקשורת המונחים, מדריך למורה, רכס, 1994.
- בן-אליעזר י', הממלכה השביעית, 1991.
- גוזן ד', תקשורת ומצוות, כתר, 1986.
- חכם ר', גנו-שביט י', מה חדש – מדריך למורה להוראת תקשורת המונחים, רכס, 1994.
- כawei ד', לימור י', המתוולים, עם עובד, 1992.
- למש די', החופש לצפות: מבט שני בטלוויזיה, הוצאה רכס, 1994.
- למש די' (עורכת), תקשורת וחינוך, נושאים בחינוך 2, חוצאת "אורנים" בית הספר לחינוך של התנועה הקיבוצית, והוצאה הספרים "אח", 1992.
- למש די', בין מעיות ודמיון – אמצעי התקשרות בחינוך – מדריך למורה וחוברת עבודה לתלמידים בתיות דיה, משרד החינוך ותרבות, 1991.
- למש די', בין מעיות ודמיון – אמצעי התקשרות בחינוך – מדריך למורה וחוברת עבודה לתלמידים בתיות היי, משרד החינוך ותרבות, 1992.
- מרכז א' (עורך), ילדים וטלוויזיה, בית הספר לעובדי הוראה בכירום על שם עמנואל יפה, תשמ"ה.
- מרכז א', נבו סי' (עורכים), צפיה על תנאי? בית הספר למורי הוראה בכירום על שם עמנואל יפה, תשמ"ה.
- ניר ר', לשון, מדיום ומסך, פוזנר ובניו, 1984.
- סלמוני ג', תקשורת, ספריית פועלם, 1981.
- פוסטמן נ', א辨ן היידזות, ספריית הפועלים, 1986.
- פרנקל ר', חרטאן ר', בן-אליעזר י', בקשר לתקשורת – מפגשים למידה עם תקשורת המונחים, משרד החינוך ותרבות והמכלה לחינוך סמינר הקיבוצים, 1991.
- כל ר', כיצד מספריים סיפור על המשך?, רמות, 1986.

* רשימה זו מכילה רק חלק קטן מן הפרסומים בנושאי תקשורת וחינוך מן המבחר הקיים בספריות ובחניות הספרים, והראוי לעון עמוק.

* חוצה מפורשת של מבחר סרטים טובא במדרך למורה לצפיה מוחצת ברטוי קולנוע, "סיפור מסך", שיצא ב-תשנ"ה.

קלר ח', פלסטומת! נטע — רמות, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל אביב, 1981.

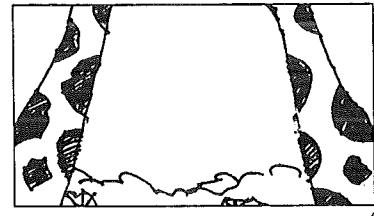
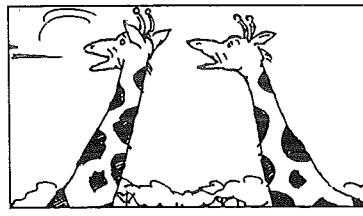
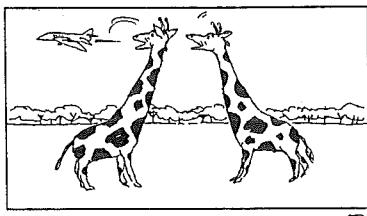
קלר ח', חינוך לצפיה בחטיבת הביניים, מדריך למורה, הוצאה מעלה (בחכנה).

ק馥ח ע', בקשר לתקשורות: צリכה ביוקולטית, מעלה, חמוץו לעזנות דתית ותנוועת בני עקיבא בישראל, 1991.

רוועה י', אחרית על תקשורת: שבע פתיחות לעיון בתקשורות ובעיתונות, RCS, 1993.

חינוך לצפיה בטלוויזיה ובקולנוע — תכנית בחירה לחטיבת הביניים בבית הספר הממלכתי, הממלכתי דתי והערבי, משרד החינוך והתרבות, התשנ"ג.

תקשורות המוניות — תכנית בחירה לחטיבת העלiyona הכללית הדתית והערבית, משרד החינוך התרבות והספורט, התשנ"ג.

50
מיכל חינוך והתרבות
משרדי החינוך והתרבות
מחוז דן